

**Tuwanuä, Poli iqu qänakni
2 Korinä
pmeqä iquauŋqä äqäkqe
Yätamakqä kuknuä
hiŋuiqänä iquvi**

Ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenqä anä-himqä Korinä iu äqänmiŋuwä iquatanä hŋqua, Poli iquenyqe kuknuä quvqä tätqätanqä, iqu äwqä quvqä wiŋganŋi äpmakqe. Iqu quwqä kuknuä quvqä jänä wimäkätŋqä tuwanuä tä äqäkqe. Iqu knui, “Nyi qutä kuknuä jänä ae imäkanitanŋi, qunqä yeeqä anqumä nyinyätŋqeŋqä” indqänŋqe.

Tuwanuä tä kiqä kuknuä kinqanäni, ti-inji. Poli iqu kuknuä yänänäqŋqä, Korinä pmeqä iquauqä suqä quvqä huiunqä hiŋuiqänä äqiyämäukqenqä, anqumä ätuätä äqäkqe. Iqu tuwanuä hiŋuiqänä äqiyämäukqä ique qiyätŋqä mäwiŋganŋi, qu ique hŋgisanä itquepu, kuknuä quvqä ätmiŋuwä itanqä iutanŋi, iqu qu jänä iwimäkätŋqä kuknuä yänänäqŋqe äqäkqe. Qu iqueni qätä äwiyäpu, quwqä suqä quvqä jänä ae imäkqanquwitanŋi, täŋganŋi iqu aquvänä kiŋjä itä, tuwanuä tä äqäkqe.

Hea inqanŋi, Kraisi Iqueqä yoqä-tänä, qua Jutiya iu pmetanquwä iqua, nätmätqenqä äwa itqätanqä, Poli iqu mbqä hui äma äwätä iquau väniqenqä aquvä äqämiŋqe. Iiŋä etanŋi, tuwanuä awä iqini (saptä 8-9), qu-pqe wäunjuä

tquenqä mbqä hui aquvä qäpñqä iinqe, Poli iqu Korinä iquauqä äwqä vauqumuatätñqä ätuätä äqäkqe.

Kukñuä yäpaki, Poli iqu tii ätuätä äqäkqe. Ämaqä hñqua, “Jisasi Iqu ne wäunüänqä änandowatkqeqä” quanqä ätuäpu, Korinä iu äpmapiyi, Poli iqueqä yoqe mändi äkittqiyäpu, ga wäunüä Jisasi Iqu ique äwikqeu, qui iwimäkpnqä iminjuwi.

Poli iqu, tuwanüä tqenqä kukñuä ätkqenqä

¹ Poli iqunä, nyi Goti Hanjuwä Iqueqä äwiñqä iutani, Kraisi Jisasi Iqu kukñuä awä tuäkiqämqä änandowatkqä iqunji. Ga nyitä, neqä neyämaqä Timoti iqtä, ye tuwanüä tä he Goti Iqueqä yoqenqä anä-himqä Korinä iu aquvä äqänätqänuwä iquennqätä, Iqueqä ämaqä huizi, qua naqä Äkaiya im-imä äpmeñuwä iquennqätä äqiyque. ² Neqä Goti Apiqutä, itanqa Naqä Jisasi Kraisi Iqtä, qeqä imänqeuta hinji etapäsinyä, äwqä hanüä imbu pmetpnqä emäkqinyä.

Poli iqu, Goti Iqu äwqä hanüä iwimäkqanqenqä, “änquiqä” ätkqenqä

³ Goti Hanjuwä Iqu, neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqueqä Goti eäqäqe, Kaniqu inänji. Itanqa neqä Goti Apiqu Qäqu, ämaqeunqä huäqä äumäkätä, äwqä hanüä imäkänyuewiyqä Iquvi. Iinñqe ne Iqueqä yoqe haqeqä ämamäutanä, änqüä iwimäkquanä. ⁴ Ga ne hanä-iqä äki-äki meqanqque, Iqu äwqä hanüä inemäkqanqi, ne iinji ae ämakquä iutani, ämaqä hanä-iqä

äki-äki meqanġuwä iquauġi, quvaqä äwqe asä iinjä iwimäkquatunġue. ⁵ Ii tiinġi. Haġä-iqä, täġä-huġqä Kraisi Iqu kuapanä ämamiġqä-pa, ne-pqe inä ämetunġue. Asä iinġi, Goti Iqu Kraisi Ique äwqä haġuä iwimäkqä-pa, Kraisi Iquesaġi nenyqä äwqä haġui äquvepätqäuä. ⁶ Ne haġä-iqä ämequque, ii heyaqä äwqe haġuä emäkqanġuti, Goti Iqu anġumä häġä emäkäqumuätätġqä iiyi. Ga Goti Iqu ne äwqä haġuä inġä inemäkqe, ii heyaqä äwqe, haġuä emäkätġqä iiyi. Iutaġi, he haġä-iqä, täġä-huġqä, ne ämetunġuä-pa ämepiyänġaġi, yänänäqġqä ämapu tqäuqäpnä. ⁷ Inġi ne henyqä kġuä indqänqä yänänäqġqe tiinjä ämeġu. “Haġä-iqä ne ämetunġue, qu asä ii ämetqänuwä-pa, äwqä haġuä inġä-pqe, ne ämequ-pa ämepu, yänänäqġqänänä tqäutġqänänä.”

⁸ Nyämaqäuä, haġä-iqä ne qua naqä Eesiyau pmetanġua änemakqä iquenyqe, he näqġqä epġqä äneġgi. Inġi haġä-iqä naqänänä änemetä änakittqiyqanġi, neyaqä yänänäqġqe aanqä etä, “Hänä pmeġquatiyä, ä täġga tä qe päkonanġuatiyä?” kġuä änemiġqe. ⁹ Naqä-qakuänänġi. Ne neqä qeqä-quuvqä tämdaġi, haġä-iqä ämitanä, “Ne näwinyä äpäkonanġunä” indqänmiġque. Haġä-iqä iinjä änemakqe, ii ne neqä yänänäqġqenqä mindqänqä, Goti ämaqä pizqä anġi vauqumuätqä Iqueqenqänä indqänatunġuänänġi. ¹⁰ Haġä-iqä aanä ququvqänänä iqu, ne pizqä ae änapäkmätä iqanġqä-qe, Goti Hanjuwä Iqu ne anġumä häġä inemäkqä. Ga Iqu asä iinjä, anġumä

inemäkänä. Auä, ne kñui, yäjänäqñqä tii indqānanä äpmeñu. ‘Goti Iqu häñä yqānä inemäkquāniqeqä.’ ¹¹ Inäqe, he ne yätamakqä nepñqe, Goti Hanjuwä Ique yatñqä vqāpñqānāñji. Inji Iqu ämaqä kuapānāñä iuqä yatñqe qätä äwiyätä, kimañi ne äñguānāñinā inetquequānä. Iwä ämaqä huizi, Goti Iqu, ne iinjä inemäkqañgqñqä, qu Iqueni, “äñguiqä” tupunä.

Poli iqu, “Nyi emamniqeqä” ätukqe, quañgä mätquä ikqñqä

¹² Neqä suqñqä kñuä täunda iwäsäutanāñgani, yeeqä kiñji, tiññqä änenyätñqe. Neqä suqä qokä-apäkä eeqānāñä iuqä hiñuä iqi itñque, ii suqä quañgi ma, suqä jänānāñitā, naqä-qakuitāñji. Ne suqä tque imäkquatñquä näqñqe, ämaqä qua iutani ämetqāñuwä-panä ma, Goti Iqu Iqueqä suqä nätmätqä hiñgi vqä iuta änätapkqe. I etañgi, suqä iinjä iqua, huiziuqä hiñuä iqi imäkätanä-qe, heyaqä awä iqi äpmenāñgani, änäänä imäkmiñque. ¹³⁻¹⁴ Ne henyñqä tuwanuä äqiyämäuqisätñque, ii kukñuä hui zä mäwitanñgi, he a ätäupu näqñqä mapñqä diñqeyi. Ga he täñgani neqä kukñuinñqe, näqñqä hui ae ämepiyä-qae, ga he iñqä näqñqä yasämänä etpñqä änyñgi. Iwä hiunji neqä Naqä Jisasi Iqu añgu äpätqāñgani, he nenyqä yeeqä kiñjā iqañgpi, ga ne henyqä-pqe asä ii yanique.

¹⁵ He Korinä pmeqä iquenä yeeqä iinjä qäyunä ipnuwāñqä quuvqä eqiyätmä, heñi hñquaqu emamniqä iñqä kñuä ämakqe. Itañga

iutani, Goti Hanjuwä Iqu heñi, äñgui hñquaqu emäkäniqe. ¹⁶ Ii tiñji. “Nyi Masendoniyañqä äumqe, he ganä emamitani, ga iqisañi, nyi anğu emetmä, hesä iqi äpmamitmqetani, qua naqä Jutiya iunqä umniñqe, nätmatqä qañä ändma wäniñqe yätamakqä nyipnuwänqeqä” kñuä änyikqe. ¹⁷ Nyi “iinä imäkmqänä” kñuä indqänqge, ii nyi kñuä hñquaqu-hñquaqu nyiyqangi, tuwanuä qanya iinänä etätmä äqäkqäta? Ä ämaqä qua iutanä enqäpanä eämä, kukñui, Auqätä, Oeyqätäni anä equmuäkätmä, quanqä etkqäta? Ii hmanji. ¹⁸ Goti Iqu Iqueqä kukñuä eeqäpnänä iunji qänaknä itñqä-pa, ga nyi naqä-qakuänäni tiñjä etqä. Neqä kukñuä he etätaqä iunji, Auqätä, Oeyqätä anä maequmuäkñqä eä. ¹⁹ Ii tiñjä etangi. Jisasi Kraisi, Goti Hanjuwä Iqueqä Ymeqä Iqu, Auqätä, Oeyqätä anä equmuäkätä tqä-qu hmanji. Iqutäni, “Auqä” tqä iqunä äyä äwi. Iquenyqe, nyiu, Silasi ique, Timoti ique, ne kukñui, heyaqä awä iqi ätqäuanä, awä äyä etmiñque. ²⁰ Inji Goti Hanjuwä Iqu, “Imäkmqänä” ätätä kukñuä guä ämäsäukqä eeqänänä iunqe, Jisasi Iqu, “Nñqä” ätätä, naqä-qakuä imäkqä Iquvi. Iiññqe, ne Iquesani, “Naqä-qakuiqä” ätätanä, Goti Hanjuwä Iqueni, yoqä naqä äyä ävätunqe. ²¹ Goti Iqu Kiqä-kuiä nesä, hesä, Kraisi Iqutä ämuännatunquä diñqä yänänäqñqä inemäkätä, Iqueqänqänä atäunquä ae änatäkqe. ²² Itanqa ne Iqueqä etaniñquä ämänätquetä, itanqa nätmatqä anğua huizi pñqä mänaiyquätñqenqe, kñuä

änġuä nätapätņqä hiqņqä enġä-pani, Iqu Iqueġä Dņä Änġuä Iqueņi, neyaġä äwġä yäpä tämä ae äpmuatänäikqe.

Poli iqu qunġi, maġänä mäwimeġä ikqenġä

²³ Goti Hanjuwä Iqu, nyi kukņuä tätġätanġqeunġä iwäsäutņqä tääġä ätuätmä, naġä-qakuänä tiinġä etmġe. “Nyi ‘Anġumä emamniġeġä’ etkqeunġi, memeġä ikqe, ii nyi he emetmä äkasuwä etġanġundġanġa, äwġä hanġä heyäniġä etaņġiyi.” ²⁴ Ne hiyaġä quuvġä heġiyġä iu mämiġä itunġuä-qae, nyi tiinġi maetġä imä. “Ne ämitġänunä.” Oeyä. Hiġä-hiuänġi, quuvġä eqiyäpu, yänänäġņqä ae äyä ätġäuänä. Mä ne hesä wäunġuä anä itunġue, ii he yeeġä ipu pmetņņqä itġänġu.

2

¹ Inġi, “Nyi anġumņi, quvaġä äwġe, täņä iwimäġġänġä mäwimeġä imä” kņuä indġänġqe. ² Iwä nyi emetmä, äwġä hanġä etapġanġumdqe, nyi aquvänä imġä nyimäġqe, tġukä? Ämaġä nyi quvġä iinġä etġuamġä iquenä, he ġäquenänġi. ³ Nyi äpmġe, ämaġä nyi aquvänä imġä nyimäġġänänġä iquenä, iinġi miġä ipnuwänġe manyinġanġi, kukņui hiġä suġä quvġenġe, tuwanġuä äġiyätmä, hiņuiġänänġi ġe ätnämäukqe. Kņuä yänänäġņqä ti indġänġqe. Nyi yeeġä itmä emeġanġundqe, he-pġe yeeġä inä ipnuwänġä. ⁴ Nyi henyņġä tuwanġui äġiyätmänġanġi, äwäwa kiinġä itmä, ġġä ġeġe, piyänġiyġanġi, kņuä kiinġä äġiyätmä iminġe.

Tuwanuä iinji, nyi heyaqä äwqä imñi, hanä-
iqä etapmçenqä maqiyqä ikçe. Oee. Ii nyi
henyqä aanjä kiinjä änyinätñqä diñqä, näqñqä
mapñçenqä äqäkçe.

*Suqä quvqä imäkqä iquenji, äwqä hanuä
iwimäkçenqä*

⁵ Inji ämaqä hesanjä hñqu, ämaqä hui-mända
quvqä itquetä, äwqä hanä-iqä ävätqä sätäti, iqu
hanä-iqä iinji, nyi mänapqä pa yänä. Iinçe
nyi kukñui, haqä nändi ätqa mäwqä ma imä.
Inäçe heyaqä awä iqi äpmenqä hñquesañi,
eequenä äwqä hanä-iqä hui äyä ämakuwi.
⁶ Hesañi kuapänänjä hñqua aquvä äqänäpu,
“Ämaqä iqu, iqueqä quvçenqä kimañi, hanä-
iqä iinji ämetñçeqä” ätäpu, ii ävätqänjuwä-
qae, qäpu tiinçe. ⁷ Inäçe tängañi, ämaqä
iquenji, hanä-iqä naqänäni mattqiyqä yätñçe,
he anğumñi, iquenyqä qeqä etqanğuti, iqueqä
suqä quvçenqä äwqä hanuä änyäpu, iqueqä
äwqä-pqe hanuä imäkänyuäwipñçe. ⁸ He ique
iinjä iwimäkäpu, heqä iquenqä kuapänä enqä
ämotquapñqä, yänänäqñqä etqä. ⁹ Nyi henyqä
tuwanuä hinjuiqänä äqäkqä iqu, he nyaqä
kukñuä nätmatqä eeqänäninjä etqanğqe,
qänaknä ipñqäpiyä, ä hñgisanä ipñqäpiyä-tmä,
yamwiqä emqä äqäkçe. ¹⁰ Ämaqä hñqu suqä
quvqä imäkqanğa, he iqueqä quvçenqä äwqä
hanuä hinğanğutqe, nyi-pqe iinä imäkmä. Inji
nyi, quvqä hñquenqä äwqä hanuä imäknmqä
etanğutqe, he yätamakqä emqe, Kraisi Iqueä
hinuä iqisa imäkçe. ¹¹ Nyi iinjä imäkätñqä di,
ii tiinñçe. Ne Setänä iqueqä kñuä indqänçetä,

suqenqätäni näqñqä eätanitäni, yamwiqä äneyätä, ämänaqutäuqenqe, mänenqgiyä.

Kukñuä awä tuäkiqäpñqä ändowatkqä iquauqä wäunñiqä

¹²⁻¹³ Inji nyi Kraisi Iqueqä kukñuä äñguä wehunqä-täni awä tmqñqä, aña-himqä Troasi iu timäuqanqani, Naqä Iqu nyi wäunñuä iinñä imäkmqñqä qäyä äutenjikqä-qe, neqä neyämaqä Talusi iqu iqi mäpmetanji äqunumi, äwäwa kuapänä itmä, ämaqä iqi pmeqä iu ävämani, Talusi iquenqä qävqä, qua naqä Masendoniyä-mändanqä äukqe.

¹⁴ Inji nyi tängani, Goti Hanjuwä Iqueni, “Äñguice” tiinñiqä ätquä. Kraisi Iqu ne anji inetmetñqä wäunñuä yänänqñqä imäkminñenqä awä täkiquatunqe, Goti Hanjuwä Iqu hiunji ique-ique im-imä änätma ikitñenqä ätquä. Itanğa iutani, kuämiqä andñä tä ikeqanğä sisnyanñä im-imä äweqäpanñä iinñi, ämaqä im-imä äpmeñuwä iquauñi, Kraisi Iquenyqä näqñqä epñqä ätuäkitqänu.

¹⁵⁻¹⁶ Ne nätmatqä jinanñä-weqä ii enqäpanñä iinñä etanğu, Kraisi Iqu inetmetä, Goti Hanjuwä Ique äñawikqe. Ga ämaqä hänñä hea ique-ique pmeqä hänaqä iqi pmetanğuwä iquauñi, neyaqä jinanñä-weqä äñguä enqä-pa iqu ämuänyäqe, ätumanji, hänñä-pmeqeunqä yänqiyä. Itanğa qui imäkmbñqä hänaqä iqi pmetanğuwä iquauñi, neyaqä jinanñä-weqä äñguä iqu, piyanñä-weqä enqä-pa muänyqanğa, ätumanji, äpäkonqeunqä wänqiyä. Ga wäunñuä tnänñä iinñi qäyu imäkätñqe, tqukä? ¹⁷ Ämaqä

kuapänäni, mbqä mapnqä Goti Iqueqä kuknui awä ätuätqänuwä-pa, ne iinjä miqä itqänu. Oee. Inäqe, Goti Iqu änanowatqangi, ne Kraisi Iqutä anä ämuännanä, Goti Iqueqä hinuä iqini, Iqueqä kuknui äma, quangi matqä, naqä-qakuinä ätuäkitqänu.

3

Goti Iqueqä kuknuä guä änyä-hänjä ämäsäukqä iqueqä wäunuijqä

¹ Ne neqä-neuänqä iinjä ätätunque, ii he nenyqe, “Qu quwqä yoqe haqeqä ämamänätqänä” knuä heyäniqi? He ämaqä hnquauqä suqenqä näqnqä mapnqä dinqe, iqua tuwanui, huizi hnqu quwqä suqenqä äqäkqe, etapätqänä. Iwä ne ämaqä iinjä iqua enqä-pa eanä, he neqä suqenqä näqnqä mapnqä dinqe, ne tuwanuä ämaqä huiziqua nenyqä äqäkuwi, etapatunquäta? Ä ne, tuwanuä he nenyqä äqäkuwi, huiziquauni ämotquetunquäta? Iinjä, aanqä eä. ² Ämaqä, neqä wäunuijqä näqnqä mapnqe, hiqä-hiuä neyaqä tuwanuä enqä-panuenji. Itanga kuknuä tuwanuä iu äqänänqe, neyaqä äwqä yäpä tämä äwi. Ga ämaqä eeqänäni, qu näqnqä epu, a täuqäpnqänänyä. ³ Inji ne wäunüä imäkätunquetani, he Kraisi Iqu tuwanuä ätnänjä iqi äqäkqä iquenji. Tuwanuä iinjä, Iqu tuwanuä-qiyqetä äqäkqä ma, Goti Hänjä Hea Ique-ique Pmeqä Iqueqä Dnjä Änguitä äqiyekqe. Mä hikä mnä äquvasätä äqiyekqä ma, ämaqeugä äwqä yäpä imä äqiyekqe.

⁴ Ne neqä wäunjuinqä kuknjuä iinjä ätquque, näqñqä tiinjä eanä ätqu. “Kraisï Iquesanji, Goti Iqu Iqueqä wäunui, äñguänänjä imäkquänqiyä.”
⁵ Ga anğumä, “Ne wäunjuä hui, neqä-neuänä imäkätqunünä” ätätanä matqä iqu. “Goti Hanjuwä Iqu, ne imäkquatunquque inemäkquänqiyä,” ätätanä ätqu. ⁶ Ga Iqu kuknjuä hñganqä witätñqä guä änyä-hänjä ämäsäukqä iqueqä wäunjuä imäkqä pmetatunquä-pqe, Iqueqä-kiuä inä inemäkkqe. Nätmatqä änyä-hänjä iinjä iqu, kuknjuä-suqä bukä iu äqänä äwiñqä iuta ma, oee. Ii Dñä Äñguä Iquesanji. Kuknjuä-suqä bukä iu äqänä äwiñqä iqu, ämaqä pizqä päsqänänjä-quvi. Inäqce Dñä Äñguä Iqu, ämaqeunji hänjä hea ique-ique pmeqä Vqä-qu eä.

⁷ Kuknjuä Goti Hanjuwä Iqu hikä iu äqiyätä, guä ämäsäukqä iqueqä wäunui, ämaqä pizqä päsqänqä qäyä etanğqä-qe, kiqä yänänäqñqä motquetñqe, ii we-hunğetä äpkqe. Iinjñqe, Mosisi iqueqä hipenuiuta we yänänäqñqä yqänä hunğä äquvepkqä iquenji, Israitqä iqua, hiñjuä qumbñqä mäwiñqä imiñuwi. Ii we-hunğä iqu qäpu eqanğanqe. ⁸ Kuknjuä guä Goti Hanjuwä Iqu Dñä Äñguä Iquesä ämäsäuekqä iqueqä wäunui, asänänjä hmanji. Iqueqä yänänäqñqe, aanjä hävemnäqñqä witänä. ⁹ Kuknjuä-suqä iqueqä wäunui, ii ne kuknjuä äminetätä, qui inemäkqä qäyä etanğqä-qe, iqu Goti Iqueqä yänänäqñqä motquetñqä-tänjä äquvepkqe. Itanği, kuknjuä änyä-hänjä iqu, kiqä wäunui qokä-apäkä iqua jänänänjä epñqä iwimäkqä iqueqä yänänäqñqä motquetñqe,

aanjä naqänänji, huiziqueqe ämawqätäuä. ¹⁰ Tänganji aanjä hävemnäqñqä iinjä äwiqä iutanji, we-huñqä wäunjuä yäuä iqueqe, kiqä yänänäqñqe hma etqäuä. ¹¹ Wäunjuä yäuä kiqä nätmatqä iinjä hma etñqä iqu, hiñuiqänänji Goti Iqueqä yänänäqñqetä äpkqe. Inäqe wäunjuä hea ique-ique witäniqä iquenyqe, Goti Iqueqä yänänäqñqä motquetñqe, aanjä hävemnäqñqä äpätqäuä.

¹² Inji ne kukñjuä änyä-hänjä tqu yänänäqñqä eä, äpakänä witäniqñqä, neqä kñjuä äwqe yänänäqñqä ävanitanji, zä miqä pemänä itanä, iquenyqä ätnänäqi awä ätätqänju. ¹³ Ne Mosisi iqu imiñqä-pa, miqä itqänju. Iqu äpmamiñqänjanji, Israitqä iqua, we-huñqä iqueä hipenji mäñdi hiqanqge, hiñjuä mäqunquä ipñqänä, iqu yuä ktqä äpmuätänqge. ¹⁴ Ingata tii tänganqge, Israitqä iquauqä kñjuä iqe, hikä enqä-ma yänänäqñqä knätanji, qu kukñjuä yäuä iunji a ätäupiyä-qe, kiqä qakuinqe, maqñqä etqänjuwi. Ii tiinji. Yui quwqä kñjuä indqänqä iu huäqä äutmbiyä enqä-panji. Yuä huäqä iinjä, huätä ävasqiyämäuqe, Kraisi Iquesanänji. ¹⁵ Inji tänganqä-pqe, Israitqä iqua, Mosisi iqueä suqä yäuä iunji a yqänä ätäutqänjuwi, ii yuä iinjä, quwqä kñjuä iqä iu huäqä yqänä äutnänjuwi, kiqä qakuinqe, mämeqä ipiyä iutanji. ¹⁶ Inäqe ämaqä hñqu iqueqä hñgisanä iqe ävquatämäütä, Naqä Ique hiqumuanjä vqanqutqe, yuä huäqä iinjä, huätä ävasqänji. ¹⁷ Naqä Iqu, ii Dñä Äñguä Ique. Inji Iqueqä Dñä Iinjä Iqu äkisqi äpmeñqe,

iqiņi nātmatqā quvqā āmaqeū a kiqātqe, änä makiqātqā yänä. ¹⁸ Inji neņi, yuä neqā hipenji, ktqā mänaqumätäuqā-pa eä. Naqā Iqueqā wenyä-huņqe nenynqā äpätäqetani, ne hiņüä yäqņqā eņqā-panjä eanä, we-huņqā nesani, ämaqā huiziunji äwiyänä. Ne we-huņqā iquenji aanjä hävemnäqņqā ämetanita, änakunmäkätäqetani, Naqā Iqueqā wätqā eņqā-panjä iinjä eanä, suqā Iqu imäkätņqā-pa imäkätqäņü. Wäunüä iinj, Naqā Iqu, Dņä Iqu eä, i imäkätqäuä.

4

Hanjä-iqetani, häņä-pmeqä meqenqä

¹ Wäunüä, kukņui awä tquatunquä, Goti Iqu qeqā wimängangi änätapkqā iquenji, ne mäwquatämäuqā itanä, yqänä imäkätqäņü. ² Ne wäunui, quanğitā miqā itanä, Goti Iqueqā kukņui qäyā itangi huiu-mända makunmäkäwqatqā pa itqäņü, oee. Suqā womba meqā ämaqā zä imäkätqäņuwä ii, ne tuwä äwiyätqäņü. Ämaqā eeqäpnäņi, qu ne kukņüä naqä-qakui awä tquaunğquetani, neyaqā suqenqā iwäsäupu, kņüä tiinjä indqämbņqänä. “Äi, iqua Goti Iqueqā hiņüä iqiņi, wäunui naqä-qakuänänjä äyä imäkätqäņäuä.” ³ Inji ämaqā hui ne kukņüä äņguä we-huņqä-tänjä awä ätätunquä iunįņqe, quatiņqā maqņqā etanğpqe, ämaqā iinj, qu Setänä iquesa qui näweqā imäkmbnuwänğqā imäkñätqäņuwä iquae. ⁴ Setänä, goti quanğä qua täu äpmeņqä iqu, ämaqā quuvqä

maeqiyqä iquauqä kñuä indqänqce, qñqañä wiyqanğqetani, kukñuä äñguä Kraisi Iqueqä we-hunqä-täñi, quñi mäpatqäyqä itanği, itanğa Kraisi, Goti Hanjuwä Iqu hiwänyqä Iqueqä ktqä naqä-qakuä Iqueni, hiñuä mäqunquä ipnä. ⁵ Ne kukñuä awä ätätanänğani, neqä-neuä haqeqä mämatnämänğä itanä, awä jänänä tiñjä äyä ätätunque. “Jisasi Kraisi Iqu, Naqä-queqä. Itanği ne Ique wivändqä eanä, heyaqä wäunjuä heyqä äyä äpmeñunä.” ⁶ Goti, “*Hiawiqä imdani we yqä äunänä*”* ätänğä Iqu, Iqueqä we-hunqä iñji, ne änäpatqiyqanğa, ne Jisasi Kraisi Iqueni hiñuä äqunätanä, Goti Hanjuwä Iqueä we-hunqenqätä, yoqä nagenqätäñi, näqñqä ekque.

⁷ Inji Goti Iqueqä nätmätqä aanjä äñguänänñi ne iñjä änemakqce, ii ne aanjä ququvqä, yänänäqñqä maeqä, mbqä pätaunjuä isua qua qondä iu änyänjuwä-pañä, etanğquä iqune änemänğqce. Ii ämaqeunji, tiñjä motqueqänğqce. Yänänäqñqä naqänänjä ii, ne ämaqä-qunesa manä, Goti Hanjuwä Iquesanjqä. ⁸ Neñi hanjä-ique inği-inğisa änemetäqä-qe, qonjqä-aunjqä mäneyqä itñqce. Itanğa nätmätqä kuapänänñi, neyaqä kñuä indqänqce, popo nakiqämätä iqanğqä-qe, yuuwä hämänä mänatäqä itñqce.

⁹ Ämaqe quvqä inetqueqanğuwä qäyunjä-qe, Goti Iqu mänävquatämäuqä pa eä. Qu qua iqi mänänğuatqanğuwä-qe, qui minemäkqä itqänjä. ¹⁰ Hinjui ique-iqueni, ne neqä huiwiu hanjä-iqä iñjä ämetanä, Jisasi Iqueqä äpäkonqce äma ikitunque, ii ämaqe, qu Iqueqä hänjä-

* 4:6 Ipäqäkqä 1:3

pmeqā-pqe, ätnänä iqi hinuä qumbņqeyi. ¹¹ Auä, ne hänä yqänä äpmenängaņi, Jisasi Iqueqā yoqetaņi, hanä-iqe äpakänä ämetanä, äpäkonanätanä itanä-qe, hmanji. Ii tiinjä dunqe. Ämaqe, qu hinuä änaqänäpiyi, neyaqā huiwä äpäkonätņqā qäyā hiqanġi, Jisasi Iqueä hänä-pmeqe äyā witaņgi qumbņqä. ¹² Inji ne hanä-iqä ämetunqe, neyaqā huiwi qui inemäkätä, ä napäkmätä itäqā-qe, iutaņi he hänä hea ique-iqe pmeņqä, yätamäkqä eyätqäuä.

¹³ Goti Iqueqā bukä iuņi, kukņuä tiinjä ätänä. “*Nyi Goti Iquenyqä quuvqä ae eqämitaņi, awä ätkqeqä.*”† Ne quuvqä asänänä-tänä eanitaņi, quuvqä eqiyätanä awä ätätunqe. ¹⁴ Ii ne näqņqä tiinjä enquä iutaņi. Naqä Jisasi Ique qua buta anġi ävauqumuatkqä Iqu, ne-pqe Iqutä anġi änävauqumuatätä, hesä, nesä, Iqueqä-kiuä täņä iqi änätma wänqiyä. ¹⁵ Nätmatqä eeqänänä ne iinjä änemetņqe, ii he yätamäkqä heyätņqeyi. Iwä he yätamäkqä iinjä meqanġuwitaņi, Goti Iqu Iqueqä nätmatqä hinġi ävätņqä ii, qokä-apäkä kuapänänä iu wimeqanġa, ga qu Iqueņi, “änġuiqä” aanä kuapänä tqanġuwitaņi, Iqueqä yoqe haqeqä peyquätņqe.

Goti Iqutä pmeqenqä

¹⁶ Goti Hanjuwä Iqu wäunjuä anġuä iinjä imäkätqätanġqetaņi, ne Iqueqä wäunġi mäwquatämäuqä itanä, yqänä imäkätqanġu. Neyaqä huiwi qui imäknätņqä iqanġqä-qe, neqä quuvqä qunuņuä tämä äpmenqä

† 4:13 Apqä Bukä 116:10

iqu, hea ique-iqueni änyä-hänjä etqäüä. ¹⁷ Tiinjä etanjiyi. Ne tännga tänjä-hunqä tä ämetunqë, ii wänqäpu eä, äpakä mämeqä iquanä. Tänä-hunqä iinj, ii ne qäukuä yänjini äpmetanä, nätmätqä änguänänjä, hanjä-iqä ique ämäwqätäunqë, näweqä ämeniquä dijqä yätamäkqä äneyätqäüä. ¹⁸ Nätmätqä ne neqä hiñuitä hiñuä äqunätunqë, ii hea quäuqä mäwiqë. Itannga nätmätqä neqä hiñuitä hiñuä mäqunquä itunqë, ii äpakänä witäniqë. Iutanj ne neqä hiñui, nätmätqä hiñuä äqunätunquä iu mäqunquä pa itanä, nätmätqä hiñuä mäqunquä itunquä iu äqunäunju.

5

¹ Ne näqñqä tiinj, ae äyä enju. “Neqä huiwi, namnä anjä ne qua täu tännga äpmenquä enqä-panjä ijqä. Namnä anjä iqu, qui imäknätqä etanjutqë, Goti Hanjuwä Iqu kiqä tñänqë, änyä-hänjä änguänänjä hñqu nätapäniqeqä. Huiwä iinjä iqu, ämaqä hipaitä imäkqä manä, qäukuä haqëu qui mimäkñqä hea ique-ique witäniqeyi.” ² Ne anjä tännga ämätnänqä ique äpmenänğanj, anjä äñguä qäukuä yänj ämätnänqä iqueni, gquä enqä-ma, mipnatunquä änenyätqätanji kuapänä ivqänätqänju. ³ Ne gquä iinj ae ämipnatqä enqë, tpqäyäqä mänaqñqä ipnä. ⁴ Ne namnä anjä qua täunjä ique yqänä äpmenänğanj, hanjä-iqä ämetanä kuapänä ivqänätqänju. Ii ne äpäkonätanä tpqäyäqä enqä-pa mäpmeqänqä, huiwä änyä-hänj, gquä änyä-hänjä enqä-panjä mipñqänqä änenyätqäüä. Inj nätmätqä hñqu,

hñque-mända ämanyuäqäqä-pa, häñä-pmeqä iqu, äpäkoñqä iqueni i ämanyüänä. ⁵ Ne änyä-häñä iinjä hiatuñque, Goti Iqu Kiqä-käuä näwinyä imäkekqä iiyi. Itanga Iqu Dñä Änguä Ique änätapkqetani, ne näqñqä tiinjä enu. Nätmatqä äñgui änätapaniqñqä diñqe, pñqä ämänaiyätqänä.

⁶ Inji ne nätmatqä ii meqäñqe, neyaqä äwqä di zä miqä itä, pemä kiinjä itqäuä. “Ne namnä anjä ique yqänä äpmeñquäñgani, Naqä Iqu-tänä qäqiqiñi mäpmeqä, kiñänämä äpmeñunä-qe,” näqñqä ämetuñque. ⁷ Ii neqä hiñuitä hiñuä äqunätanä iuta ma, quuvqä eqiyätanä iuta äpmeñu. ⁸ Nyi ätqäqä-pa, neyaqä äwqä pemä kiinjä itä, huiwä iqueni ävämetanä, Naqä Iqutä näweqä pmeqäñqä äneñgi. ⁹ Inji ne huiwi äkisque tii äpmeñque, neqä kñuä yänänäqñqänäñi, Naqä Iqueni yeeqä iwimäkqenqä indqänätqäñu. ¹⁰ Ii tiinjä etañgiyi. Ne eeqäpnä huiwä yäuä ique yqänä äpmenä, suqä äñguä, quuvqä imäkmitatquä iuta, Kraisi Iqueqä änewäsäuqä iqini, neqä suqeta hñqunä-hñqunä iwäsäutä, kima nätapäniqe.

Kraisi Iquesani, ne Goti Iqutä äwqä naqä-hñqunä änyanä äpmeqäñqä

¹¹ Iinjñqe, ne ze, Naqä Iquenyqänä itanä, Iqueqä yäpä iqi äpmenä, ämaqe quuvqä eqäñqä diñqe, äwivauqumuätätuñque. Inji ne suqä jänänä imäkätñquene, Goti Iqu näqñqä eä. Itanga nyi quuvqä tiinjä eqiyänä. Korinä pmeqä iquenä-pqe, hiqä äwqä imñi, näqñqä inä enäuä. ¹² Nyi kukñuä tä ätqä iqueni,

he nenyqä, “Iqua ämaqä jänänänjäquaiqä” kñuä indqänätñqä diñqe, anğumñi maetqä ma itqänä. Ii nyi tiññqä änyingï. He neyaqä suqä iñqe, yeeqenä ipu, itaŋga ämaqä huizi, nenyqä kukñuä quvqä ätätqänjuwä iquau kima tupnuwänqä änyingï. Ämaqä iinjä iqua, qu yeeqe, suqä anğua äwqä yäpä inğisañqä miqä, nätmätqä yäpaqänğisaññqänä ipu, tqä iquayi. ¹³ Inji neyaqä suqetä, kukñuitäñi, ämaqä qämä-qämänjqä iqua ätätqänjuwä-panjä etañgutqe, ii Goti Hanjuwä Ique yätamäkqä vatunquä iyi. Itanğa neyaqä kñui, jänänänjä indqänätanä iuta sätäti, ii he yätamäkqä ey-atunquä iyi. ¹⁴ Ne kñuä tä indqänätñque, ii Kraisi Iqu nenyqä aanjä kiinjä äwiñgqä iutayi. Ii ne näqñqe, tiinjä eanitanji. Ämaqä hñqu, ämaqä eeqänänjä iunqä äpäkonğqetani, ga qu eeqänänñi quwqä-quwänqä äwiñqe ae äpäkonğqä-paniyi. ¹⁵ Kraisi Iqu iinjä ikqä iunqe, ämaqä häñä äpmapiyä di, kñui quwqä-quwänqänä indqambu mäpmeqänqe. Kraisi, iqua-qäuquaunqä äpäkonätä, qua buta anği ävaukqä Iquenyqänä indqambu pmepñqe.

¹⁶ Inji tängata-tiñi, ne ämaqä hñqueqä suqe, kñuä indqänqä qua täutañä iuta miwäsäuqä pa itqänju, oee. Hiñuiqänänñi, neyaqä äwqe, ämaqä qua täutañä iuqä äwqe yqänä änyanä, Kraisi Iquenji qäyä iwäsäukquä-qe, tänganji ne äwqä iinjï, yqänä mänyqä enju. ¹⁷ Ämaqä hñqu, Kraisi Ique guä enqä-ma äkiuänğiyänqe, iqu ämaqä änyä-hänjä-qu eqi. Inji suqä yäuä iqu hma etä, änyä-hänjä iqunänqä ipäqiyqi.

18 Hiñuiqänäñi ne Goti Iqutäñi, himä-wiunqä äpmaminq̄ue. Iwä Kraisi Iquesañi, Goti Iqu ne Iqutä, äwqä naqä-hñqunä inq̄änqä inemäkätä, nätmatqä äñguä eeqänänjä nyi ae ätqä i nemequätñqe, Kiqä-kiuä inemäkkqe. Iiñä inemäkätä, ämaqä huizi iunji, Iqutä äwqä naqä-hñqunä inq̄änqä wäunüä tque änätap̄kqe. 19 Kukñui tii äyā äwi. Goti Hanjuwä Iqu, Kraisi Iquenji guä enqä-ma äkiuänq̄änätä, ämaqä eeqänänji, qu himä-wiunqä äp̄menjuwi, äwukunmäkätä, quvaqä quvqenqä kñuä mindq̄änqä, Iqueqä-kiuätäñi, äwqä naqä-hñqunä imbu pmetpñqä imäkkqe. Itanğa ne kukñuä awi, ämaqe, iinjä epñqä diñqä tquatunq̄uenqä wäunui, änätap̄kqe. 20 Itanği ne Kraisi Iqueä mañi ämetanä, kukñui awä äsuiyätq̄änju. Inji, ii Goti Iqu Kiqä-kiuä ämaqä eeqänänjä iunqä tääqä ätätñqä-pañiyi. Ne Kraisi, Qäuqueqä kukñui ämaqä eeqäpnänjä iunji, awä äsuiyätanä, yänänäqñqä tiinjä ätuätq̄änju. “Iyää, he suqä hiqä-hiuä himä-wiunqä äp̄menjuwä iquenji ävquatämäupu, Goti Hanjuwä Iqutäñi, äwqä naqä-hñqunä imbiyā.” 21 Ne näqñqe. Kraisi Iqu suqä quvqä mimäkkqä-qu etanğqä-qe, Goti Iqu ne yätamäkkqä äneyätä, neyaqä quvqä eeqänänji ämetä, Ique äkiqumuaseqanği, Iqu suqä quvqä imäkkqä-qunji, i ekqe. Iqu iinjä imäkkqe, ii ne Kraisi Iqutä ämuänñanä, Iqueqä yänänäqñqetani, Goti Iqueqä ämaqä jänänänjä inemäkätñqeyi.

Hanjä-iqä huitañä-huitañi meqenqä

¹ Ne Goti Iqutä wäunüä anä itanita, yänänäqñqä tiinjä etätqäñu. “Iyää, Goti Hanjuwä Iqueqä qeqä imänqeta, nätmatqä hiñgi vqe, ae ämepiyänqani, yuuwä matäuqä, äñguänä miqanqpu.” ² Iiñqe, Goti Hanjuwä Iqu tiinjä ätkqe.

*“Nyi anqumä äkivauqumuatätmä äñguä ikimäkmniñqe, Nqä-näuä hiunji hñqu ae ekqeqä. Inji inqa-qänqani, Nyi saqä yatñqe qätä huinyä äkiyätmä, kimañi yätamakqä äkiyqeqä.”**

Itanji qätä nyipu. Hiunji Goti Iqu anqumä änevauqumuatätä, äñguä inemäkätñqä ekqe, ii täñqani.

³ Ämaqe, ne wäunüä imäkätunquä tquenyqe, kukñuä quvqä tqänqe, mänenqä eä. Inji ne suqä ämaqä hñque qui wimäqñqñqe, mimäqä itqäñu. ⁴ Nätmatqä äsqu-äsqu nemeqanqñqä imñi, ne yänänäqñqä ätqäutanä, qokä-apäkä iunji, Goti Hanjuwä Iqueä wäunüä imäkätunquä iinqe, neqä-neuä ämotquetqäñu.

Inji hanjä-iqä huitañä-huitañä isua, qäyä ämetanä-qe, ne yänänäqñqä ätqäutqäñu.

⁵ Hñqäqini ptqä änapäsäpiyä-qe, hñqäqini guä ämänäuqumuatäpiyä-qe, ita hñqäqini, qäuiqä änaktäupu, mañä yänänäqñqä natqanquwä-qe, imäkätqäñu. Itanga wäunui, dnä huqä aanä naqänänä itanä-qe, heatqänqani hiqaqä änä mäwiqä itanä-qe, ga buayä dä äpäkonätanä-qe, imäkätqäñu. ⁶ Ne suqä tiinjä itanä imäkätqäñu.

* 6:2 Asayä 49:8

Ne suqä ikikinyäninä imäkätanä, näqñqe äñguänänjä-tänjä eanä, äkasuwä maqänä matqä itanä, ämaqeñji äñguänä ämiwiyätanä, Goti Iqueqä Dñä Äñguä Iquesa ätqäuanä, itanğa suqä qokä-apäkä iuñqe, kukñuinä ma, aañä kuapänä nenyätqätanğqä iuta imäkätunque. ⁷ Inji ne kukñuä awi, kukñuä naqä-qakuinä ätätanä, Goti Iqueqä wäunui, Iqueqä yänänäqñqä iuta imäkätunque. Neqä hipa ämuangisatä, qunamänggisatäñi, nätmatqä mäkä-iqä enqä-pañi, suqä äñgui a äqätanä, Goti Hanjuwä Iqueqä wäunuiñqe, mäkä yänänäqñqä itunque. ⁸ Itanğa ämaqä hñqua, neyaqä yoqe haqeqä mätnämäuqanğuwänğa, hñqua mäñdi änakittqiyätqäñuwi. Ita nenyqe, hñqua quvqä tqanğä, hñqua, “Äñguä-quayqä” ätätqäñuwi. Itanğa hñqua, “Iqua kukñuä quanğä tquaiqä” tqanğuwä-qe, neqä-neuäñi, “Kukñuä naqä-qakuinä tquneyi.” ⁹ Suqä tiñiqu äwi. Ämaqä hñqua, nenyqä mañqä etanğuwä-qe, hñquququa, näqñqä enjä. Ne pizqä ae äpäkonanätanä itaqä-qe, häñjä yqänä äpmenju. Ämaqe, pizqä napäsanä-tpu ipiyä-qe, pizqä hämänä mänapäsqä itqänjä. ¹⁰ Ne huäqä naunätanğqä-qe, hiunji ique-iqenji yeeqänä itunque. Ne neqä-neuäñi, nätmatqä qua täutañi maeqä quvqä äpmenä-qe, ämaqä kuapänänji, qu nätmatqä naqä-qakuänänji, kuapänänjä-tänjä pmetpñqä iwimäkätunque. Ne nätmatqä qua täutañi, maeqänänjä äpmenä-qe, nätmatqä naqä-qakuñi, eeqäpnänjä-tänjä äpmenju.

¹¹ Korinä pmeqä iquenä, neqä äwqe, he

hämänänä etapanä iutaŋi, kukŋui zä maeqä ätnäŋäqinyä äyā etätuŋque. ¹² Neyaqa äwqe henyŋqä enqä iuŋi, mäŋdi makittqiyqä etanŋqu-qe, he hiqe nenyqä enqä iuŋi, mäŋdi äkittqänäŋä. ¹³ Inŋi, kaniqu iqueqä ymeqä du tquä-pa, tiŋä etmqe. “Neyaqa äwqe, he hämänänä etapätuŋquä iuŋi, heyaqä-pqe neŋi, inä nätapqäpŋqe.”

Ne Goti Iquenyqä hiqäva-imäkqä aŋä ämätnäŋu

¹⁴ Qätä nyipu! Ämaqä quuvqä maeqiyqä iqua, ii qu quwqä hŋquanjqae, he iquatä ikämaŋqä miqä pambu. Inŋi äänä etanŋikä? Suqä jänänäŋä iqutä, ä quvqä iqutäŋi, qäquaqu wäuŋui naqä-huinyä inyi? Ä we-huŋqä iqutä, hiawiqä iqutäŋi, qäquaqu ämuäŋinyinyä pmanyi? ¹⁵ Ä Kraisi Iqu, Setänä iqutäŋi äwqä naqä-hŋqunä änyinyä pmanyi? Ä quuvqä heqiyqä hŋqutä, quuvqä maeqiyqä hŋqutäŋi, kŋuä indqänqe asänäŋi mesinyi? ¹⁶ Ä, Goti Hanjuwä Iqueqä aŋitä, goti quanŋä iquauqä aŋitäŋi, naqä-hŋqunä mätnäsinyi? Aanä aanqänäŋi! Ii tiŋä etanŋiyi. Ne Goti Hänä Hea Ique-ique Pmeqä Iquenyqä hiqäva-imäkqä aŋä ämätnäŋu. Iqueqä-kiuä iŋŋqe, tiŋä ätäqiyätä ekqe.

“Nyi quvaqä awä iqi äpakänä äpmamä, qanä uwqämqänä. Nyi quvaqä Goti etanŋundi, itanŋa qu Nqä ämaqä hiätŋqänänyä.”†

¹⁷ Iiŋä etanŋi, Naqä Iqu tiŋä-pqä ätkqe. *“He quuvqä maeqiyqä iquau ävämepe, heqä*

† **6:16** Hiqäva-imäkqä 26:11-12; Esekiyäli 37:27

kiui ätqäupu, nätmatqä kiyä mätqä iuji, mitmaqäyqä pa iqanpqe,† Nyi yeeqä itmä etmamqänä.”§

¹⁸ *Iinjä etanji, “Naqä Yänänäqñqä Eeqänänjä-tänjä Iqu tiinjä ätätqänä. ‘Nyi heqä Heniqunä etanjudi, he Nqä ymeqä etpñqänänyä.’ ”**

7

¹ Nyämaqä, nyi kiinjä änyinätñqä iquenä, Goti Hanjuwä Iqu kukñuä iinjä, nenyqä guä ae ämäsäuekqä iqua ämetanitanji, quvqä neqä huiwä iquesä quuvqä iquesä yuuwä ätäutunque, bi tnämäuatunque. Iutanji Iquenqä zä nenqanquti, Iquenji neqä Naqä enqä-pa äqunätanä, suqä ikikinyänjinä imäkquatunquänänji.

Korinä äpmeqä iqua kñuä äkunmäkñganquwinqä, Poli iqu aquvänä ikqenqä

² Heyaqä nenyqä enqe, kiinjä witätñqe. Ne ämaqä hñquenji, quvqä miwitqueqä itanä, ä hñquenji, qui miwimäkqä itanä, itanğa hñquenji iqueqä nätmatqä eeqänänji, mämotauqä itunque. ³ Nyi kukñuä tqua, henyqä mämamäuqä iqä. Oee. Mä nyi tiinjä ae äyä etqe. “Neyaqä äwqe, eeqänänji he etapänünä. Inji, ne hesä anä päkonanqatiyä, hänjä anä pmenqatiyä? Qäyä eä, ne hesä anä pmetunquä änenqiyä.” ⁴ He suqä qäyunä imäkätqänquwinqe, äwqä hñquaqu minqä itmä,

† **6:17** Asayä 52:11 § **6:17** Esekiyäli 20:34,41 * **6:18** 2 Samueli 7:8,14

hiqä suqä änguinqe, nyi awä ätuätqänä. Ga hesañi, nyi ñqä äwqä tämñi, aanjä hanjuänänjä änymitañi, hanjä-iqä qäyä änemeqanqqä-qe, yeeqä hävemnäqñqä änyinätqäuä.

⁵ Ne Masendoniya iu ätimäutanänngani, hapä änguänänji mäpmeqännga, hanjä-iqä huitañä-huitañä änemamiñqe. Itannga ämaqä-pqe qu nesä kukñuä mäkäñqä iqanquwitanji, yäñuä itanä, neyaqä äwqe yänänäqñqä mäeqä itä, zä imiñqe. ⁶ Inji qänakñi, Goti, ämaqä äwqä hanjä mitqätanquwä iquauqä äwqe Hanjuä Iwimäkqä Iqu, Talusi iqueni nenyqä dowatqanqqetani, neyaqä äwqe, hanjuä änenngqe. ⁷ Goti Hanjuwä Iqu neyaqä äwqä hanjui, Iqu nätmätqä iinjä imäkqanqqä iquesanä ma, heqä suqä änguä, Talusi iqu änyä ti emeqannga, he iqueqä äwqe, hanjuä iwimäkkuwä iutayi. Iqu awä tiinjä-pqe änatkqe. “Ämaqä näñini, qu Poli iquki, saqä hipenji hiñuä kqämbñqä ipu, huäqä-hunqä kiinjä ämepu, itannga qäyqä-qäuquenä äwqä naqä hunqunä inqä pmapñqä diñqe, kiinjä äwinyätqänä.” Awä iinjä dqanqqetani, nyaqä yeeqä inqe, aanjä hävemnäqñqä inyimäkkqe.

⁸ Nyaqä tuwanui,* he huäqä-hunqä mapñqä äqäkqä qäyünä-qe, nyi ñqä-näuäñi, iinjä ikqenqä äwqä hanjä-iqä mämeqä iqä. Naqä-qakui, nyaqä tuwanui, womba ämepu huäqä-hunqä etapqanqqänngani, he iinjä äpakänä mämeqä, wänqäpu qäyä meqanquwä-qe, nyi hanjä-iqe, inğanä ämakqe. ⁹ Injäqe tänggani nyi aquvänä itqänä. Nyaqä aquvänä iqä

* 7:8 2 Korinä 2:3-4

iinji, hiqä huäqä-hunqä ämakuwä iuta ma, iuta kñuä äkunmäknäpu, suqä quyqe huätä ätnämäukuwä iutayi. He huäqä-hunqä iinjä mapñqe, ne ma, Goti Hanjuwä Iqu emäkkqe. Mä neyaqä kukñuä iqu, he qui memäkkä äyä ikqe. ¹⁰ Goti Hanjuwä Iqu, ämaqe, womba ämepu huäqä-hunqä mapñqä imäkkqe, ii, kñuä äkunmäknäpu, suqä quyqe vquatämäupu, qui mimäknqä angumä änyä-hänjä epñqä iunqä imäkänä. Inäqe huäqä-hunqä ämaqä qua täutañi ämetqänuwi, ii äkunmäknqänqä ma, äpäkoñqä dunqeyi. ¹¹ Huäqä-hunqä Goti Iquesa iinjä ämakuwä iutañi, suqä äñguä huitañä-huitañä tiinjä emetñqä iqäqä täunqe, kñuä indqämbu. Nyi suqä quvqä heqä awä iqi witanqenqä äqäkkqänqä, he yäunqä ipu, quvqä imäkkä iquenqä äkasuwä ätäpu,† hiqä-hiuä quvqä mimäkkä ikuwinqä ämotquapñqä yänä äqänqä. Ga ‘Ne quami äänä pmeniqutiyä’ tpu ipu, suqä qäyunä imäkkqänqä engañgi, suqä quvqä imäkkä ique, jänä iwimäkkqänqä itqänä. Suqä eeqänänä iinjä imäkätqänuwi, ii suqä quvqä nyi äqäkkä iunji, he quvqä maeqä epiyinqä ämotquenä. ¹² Nyi tuwanuä i äqäkkqe, ii nyi ämaqä suqä quvqä ikutäkkä iquenyqätä, hanjä-iqä ämakqä iquenyqätä, kñuä indqänätmä maqiyqä ikqe. Goti Hanjuwä Iqueqä hinuä iqini, heqä nenyñqä enqe, naqänänä etañgi, hiqä-hiuänji näqñqä epñqä äqäkkqe. ¹³ Inji tängañi, heyaqä suqä äñguä iutañi, neyaqä äwqe, hanuä

† 7:11 2 Korinä 2:5-6

änenyätqäüä.

He iinjä inemäkqanquwitanä ma, Talusi iqu yeeqä itäqetani, ne-pqe yeeqä aanä naqānanjä yatunquä inemäkätqätanqqä iutayi. Talusi iqu, he änyä ti emeqanqa, he ique yeeqä ävätmepu, äwqä hanuä iwimäkkuwä iutani, yeeqä kiinjä itqäüä. ¹⁴ Qāngganānji, nyi Talusi iqueni, heyaqä suqä ānguinqä awä ätukqetani, he womba mändapqä ikuwi. Ne he kuknuä etkque, hñqu quanqä ma, eeqänä naqä-qakuinānji. Itanqa asä iinji, ne hiyaqä suqä iinjinqä, yoqä haqeu ämaetnämäukquä inqä-pqe, Talusi iqu, kuknuä iinjä-pqe, quanqä hma etanji äqunqce. ¹⁵ Talusi iqu henyñqä quvepqañgani, he iquenyqä zä ipu, yāunüä-yāunüä ipiyä-qe, ique yeeqätä itmepu, iqueqä kukñui qätä äwikuwi. Iqu iinjä kñuä indqänätä, iqueqä henyqä äwiñqe, yāndi-yāndi äpeyätqäüä. ¹⁶ Inji nyi ñqä kñuä indqāñqä tämñi, he suqä jänänāñinä imäkqa uwqāpñqä diñqä yāñänāññqä ämetmä, aquvänä enä.

8

Ämaqä äwa iqanquwä iquau, yätamäkqä iqenqä

¹ Neyämaqäüä, Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä qokä-apäkä qua naqä Masendoniya im- imä aquvä äqänätqāñuwä iu, suqä Iqueqä qeqä imāñqeta hiñgi ävqenqce, he näññqä epñqänä awä etatunqce. ² Ii tiinji. Hañä- iqä naqänānji iquau äwimetä, yamwiqe, qui wimäkmätä qäyä iqanqqä-qe, iqua aquvänä kiinjä itqāñä. Qu mbqetä, nätmätqä huizitä

maeqä, aanqänänjä pmetanquwänggayi. Injäqe Goti Iqu iwimäkqanqgetani, ämaqä huizi du yätamäkkä wipnqä diñqe, mbqä aquvä kuapänä äqäkuwi. ³ Qu suqä iini, ämaqä hñqu mätquanqi, quwqä äwinqä iutanä, quwqä-quwä äwa qäyä iqanqä, hävemnäqnqänänjä äwikuwi. ⁴ Qu ämaqä quuvqä heqiyqä huizi iquatä wäunüä anä ipu, Goti Iqueqä ämaqä qua Jutiya iu äpmenuwä iquau yätamäkkä vqä iinqe, kukñuä yänänäqnqä änatminjuwi. ⁵ Ne, ‘Qu nätmatqä iini mäwqä ipñqäüä’ kñuä neyätanqä iuni, ämäwqätäpiyanqa, tiinjä äwikuwi. Goti Hanjuwä Iqueä äwinqä ämapiyä iutani, quwqä-quwä Naqä Ique-ganä äwimbiiyitani, huizi ne änatapñjuwi.

⁶ Qeqä imänqeta, hinqi vqä wäunüä iinjä iqueni, Talusi iqu-ganä ipäqäkkä-qae, ne iqu yämäkandumä yätñqä yänä äwqänätanä ätätqänju. ⁷ He wäunüä eeqänänjä imäkäpiyä iuni, häukuä kuapänä wiqä-tänjä tiinjä äyä imäkätqänjä. He Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyäpu, kukñuä awä ätäpu, näqnqä-tänjä epu, Iqueä wäunüä imäkqänqe enyqä miqä ipu, itanqa suqä ämaqenqä äwinqä he nesa ämequwi, imäkätqänjä. Wäunüä ii imäkätqänjuwä-pa, ga huiziqu, qeqä imänqeta mbqä hinqi vqä di, häukuä wiqä-tänjä pmetpñqä yänjä qänqanqpu. ⁸ Nyi kukñuä tä etqe. “He ämaqeu nätmatqä isua wipnqenqä qäyä maenqanqutqe, vanqpiyä-qe,” maetqä iqä. Mä nyi suqä Masendoniya pmeqä iuqä, ämaqä huiziunqä äwinyätä yätamäkkä vqä ique, äyä imäkqanqä äqunätmä, ga ‘he-pqe, naqä-qakuä

inä imäkpnqäpiyä' tmä etqä. ⁹ Neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqueqä suqä qeqä imänqeta hinji vqenqe, he näqnqä ae äyä enä. Iqu nätmatqä kuapänänjä-tänjä eäqä-qe, he yätamäkqä eyätä, nätmatqä kuapänänjä-tänjä pmetpnqä emäkätñqe, Iqu Maeqä-qu ekqe.

¹⁰ Quväukuä ae äpäukqä iqueni, hiqä enqetani, mbqä aquvä qäyqänqe, he-ganä ikutäukuwi. Inji he tännga tiinjä imäkpnqe, 'qäyuvqä' knuä änyiyqi. ¹¹ Hiqä wäunjuä ipäqäkuwä-pani, tänngani qäpu imäkpnqe. Inji heqä äwipnqä ipäqäkuwä ii enqä-pa, qäpu imäkmäupnqä-pqe, asä iinjä imäkpnqe. Iinjñqe, mbqä änä-änä ämenjuwi, äwipnqänänji. ¹² Inji ämaqä hñqu iqueqä nätmatqe ävqñqä wiñganqutqe, Goti Iqu, ämaqä iqu ämenqä iutaninjä aquvänä yänä. Ä nätmatqä iqu mämeqä enqä iinjqe, Goti Iqu miwäsäuqä yänä. ¹³ He qokä-apäkä huizi du yätamäkqä vqanquwännga, qu äñguä pmeqanqpi, he hanjä-iqä meqäpnqä matqä iqä. Oee. Ne ämaqä huizitäni, asänänjä pmetatunquä ätqä. ¹⁴ Hea tänngani, he nätmatqä kuapänänjä-tänjä equwä-qae, äwa itqänjuwä iu, yätamäkqä vqäpnqe. Ga he äwa iqanquwänngani, qu nätmatqä-tänjä epunjqae, yätamäkqä epnä. Ga he yätamäkqä iinjä änyäpunjqae, äwa miqä asänänjä pmetpnä. ¹⁵ Suqä iinjä imäkqänqe, Goti Hanjuwä Iqueqä kuknuä iu ätänqe, tiinjä ätä.

“Ämaqä ymisanjä aquvä kuapänä ämaqiyätqä iqu, äpakänä witätñqä mämaqiyqä yänqiyä. Itannga wänqänänjäpu

*ämaqiyätqä iqu, äwa miqä yänqiyä.”**

Poli iqu, Talusi iquesä, huizi iquaquisä, Korinä iunqä dowatätqä ikqenqä

¹⁶ Nyi Goti Hanjuwä Iqueni, “Anquiqä” ätquä. Nyi he yätamakqä hemqä änyinätqä-pani, Goti Iqu, Talusi iqueqä äwiñqeuni, asänä witqä iwimäkkqe. ¹⁷ Inji, Ne iqueni, “Si qunqä utñqeqä” ätuätanä yatqä vqauñgqetanä ma, iqu henyñqä yätamakqänqä kuapänä äwinyätä, iqueqä äwiñqä iuta, äneväma pätnqä itqäuä. Iñqe, nyi Goti Hanjuwä Iqueni, “Anquiqä” ätquä. ¹⁸ Iqutä anäni, neqä neyämaqä hñque dowatatuñquä itqänu. Iqueni, qokä-apäkä Jisasi Iqueqä yoqä du aquvä im-imä äqänätqänuwä eeqänänjä iqua, iqu kukñuä äñguä we-hunqä-tänji awä tuäkiqanji äqumbiyi, iqueqä yoqe haqeqä ämatnämäutqänuwi. ¹⁹ Tii-pqä inänji. Iqu nesä qanjä anä ikitanä, mbqä ämaqe, suqä hinqi vqeta, Jutiya pmeqä iquaunqä tnämäuqanquwi, aquvä ämaqiyätanä ämiqatuñquänä, iqua ique atäunquä ikuwi. Ne wäunquä iinji, Naqä Iqu Kiqä-kiuä yoqä naqä metñqä iinqätä, itanğa ämaqeu yätamakqä äñguä vqä iunqä, neqä äneñqe ämotquetunquä iinqätä, imäkätunque. ²⁰ Amaqä hñqu, mbqä kuapä iinjä tnämäuqanquwi ämiqanğquä iinqe, kukñuä quvqä matqä iqä diñqe, ne neqä neyämaqä ique anä dowatatuñquä itqänu. ²¹ Ne suqä äñguinä imäkqänqe, Naqä Iqueqä hiñuä iqinänqä ma, ämaqeuqä hiñuä iqipqe, inä imäkqänqä änenyätqäuä.

* **8:15** Anğumä Itmakqä 16:18

22 Iquaqutä anä upuñqä diñqe, ne ämaqä hñque-pqä inä dowatatunquä itqäñu. Ämaqä iqueni hiunji kuapänänñangi, ne yamwiqä ävatanä wäunüä huitañä-huitañä vqangque, yänä äqänätä qäyunä imäkkä iquvi. He iqueä hiñuä iqini, suqä äñguänäninä imäkkäpñqenqe, näqñqä ae eä, ga iutani iquaquiyqä wäunüä yätamäkkä vquätñqä diñqe, kiñä äwinyä. 23 Inji, Talusi iqu, nyitä anä ita, he yätamäkkä heyqueañqä inqä wäunui, imäkätqänueä ique. Itanga neqä neyämaqä iquaqu, Jisasi Kraisi Iqueqä yoqenqä aquväqñqä iquauqä kukñuä ämapqä enyä, Kraisi Iqueqä yoqe haqeqä inä ämatnämäutqänjiyi. 24 He ämaqä iquauñi, suqä äñguinä iwitqueqanquwitani, ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenqä aquväqñqä iunji, nätmätqä tquaquinqä näqñqä mapñqe. Ii, hiqä suqä naqä-qakuänänä ämaqeunqä äwinqä iquesä, itanga ne henynqä aanä yeeqä kiñä itanä ätätunquä iunji, hiñginä matqä itqäñu.

9

Suqä quuvqä heqiyqä äwa itqänuwä iquau qäyunä vqenqä

1 Goti Hanjuwä Iqueqä ämaqä, qua Jutiya iu äpmenjuwä iquau yätamäkkä i vqänqe, heqä äwqe etikatmäkkangqä-qae, nyi iinqe tuwanüä hämäusqä maqäyqä imä. 2 Henyqä iinä näqñqä ae ämamitani, heyaqä yoqe, Masendoniya pmeqä iuqä hiñuä iqisanji, haqeu ämamäutmä, tii ätuminqe. “Quväukuä ae äpäukqä iquesa

tiinji, qua naqä Äkaiya pmeqä hñqua* imäkpiñqä iinqe, ipämambu tii äpmeñäüä.” Nyi iinjä tquañgqenqä qätä änyipiyi, Masendoniya pmeqä kuapänänjä hñqua, iquauqä quuvqe äwivauqanji, nätmatqä hui inä vqänqä äwiñgqeä. ³ Itanji ne heyaqä yoqe haqeqä ämamäutanä ätätunqque, kukñuä hiñgi teqänqä manyinjanji, nyi henyqä ätuätñqä-pa, he näwinyä ipämambu pmapñqe, neqä neyämaqä iquaunji dowatmqä itqänjä. ⁴ Ga nyitä, Masendoniya pmeqä hñquatä, äquvepätanä, he nätmatqä wipñqe, näwinyä mäpmeqä etanğä eqänatque, injanji ne, neqä kukñuä ätuätunquä iinğä womba meqanğua, he ppe inä meqänğä ätqä. ⁵ Itanji neyämaqä iqua, hiñuiqä ppiñqä kñuä ämakqe. Iwä iqua emepu, nätmatqä anğua iwimäkqänğä, he ätnämäupñqä ae ätukuwä-pa, qäyunänä ipñqä yätamäkqä epnuwänqe. Itanji, ne inğa timanä. Iutanji he kukñuä yänänäqñqä duta mäwqä, äwqä yeeqetä vqanğä hiñuä eqänğuanä.

⁶ Kñuä indqämbu! Ämaqä ymisänjä vowi, wänqäpu äqutätñqä iqu, kiqä häukuä nänqe, wänqänänäpu menä. Inäqe ämaqä ymisänjä vowi, hävemnäqñqänänjä äqutätñqä iqu, kiqä häukuä nänqe, aanjä kuapänänänä mequänä. ⁷ Iinjinqe, he hñqunä-hñqunä nätmatqä wipñqe, heqä qeqä-quuvqä imda anğuanä indqämbiyänğa wipñqe. Ämaqä hñqu, kuku äunätä vqänqä, itanğa “Hñqu ‘iinjä-iinjä iyä’ dätqätanji ävqänä” tqänqe, ii

* **9:2** Korinä, ii qua naqä Äkaiya iqueqä anjä-himqä naqä kinğanänjä iquvi.

quvqe. Ämaqä nätmatqä vqänqe, aqvänä itä ävqä iquenyqe, Goti Iqu kuapänä winyänä. ⁸ Itanğa Goti Iqu, Iqueqä qeqä imänqeta hiŋgi ävätŋqä iutani, Iqu hävemnäqŋqä etapquänä. Iiŋiŋqe, hiqä äpmaka upŋqä iuŋi, he nätmatqä aañä qäyunänğä-tänğä äpmepu, wäunğä äŋğüä eeqänänğä imäkqca uwqäpŋqä iuŋqe, nätmatqä eeqänänği ämeqäpnä. ⁹ Suqä iinqe, Goti Hanjuwä Iqueqä bukä iuŋi tii ätä. *“Iqu, ämaqä nätmatqä maeqä iquaunji, iqueqä nätmatqe hiŋgi ävqäwätŋqe. Iqueqä suqä jänänänğä iinji, hea ique-ique äpakänä witäniqe.”*[†] ¹⁰ Itanğa Goti Iqu, ymisaŋä piiki vowä mäuqänqä ävätä, ymisaŋä bŋqenqä Vqä-qu eä, ga he äwa miqänqä, aañä qäyunänğä-tänğä epu, hiqä suqä ämaqä huiziu yätamäkqä vqänqe, aañä naqänänğä, piikä iqueqä häukuä enqä-pa, wiquätŋqä etapquänä. ¹¹ Iqu äwa miqänqä etapätqätanğqetani, ga he-pqe Jutiya pmeqä iquaunji, kuapänä vqäpŋqe. Inji ne mbqe äma vqanğqquetani, Jutiya pmeqä iqua, he nätmatqä äŋğüä ii vqanğuwinqe, Goti Iqueni, “äŋğuiqä” tupunä. ¹² He suqä yätamäkqä iqä ique, imäkquwä iutani, Goti Iqueqä qokä-apäkä huizi iqua, qu äwa miqä pmetpŋqä yätamäkqä vqänqä inä hmanji. Ii, ämaqä iinğä iqua, Goti Hanjuwä Iqueni, “Äŋğuiqe” aañä naqänänğä tqüapŋqä inänji. ¹³ Heqä wäunğä yätamäkqä vqänqä iqu, ii hiqä suqä äŋğüänänği ätnänğä iqi maeqanğqetani, qu henyqe, “Qu Kraisi Iqueä kukŋüä äŋğuinqe, awä-tqänqä inqänä

[†] 9:9 Apqä Bukä 112:9

manä, qänaknä inä iqä iquaiqä” tpnä. Itanga he qutä, ämaqä eeqänänä huizi iutä, nätmatqä yätamakqä aanä kuapanänä ävätqänjuwä iunqe, qu näqñqä metpnä. Hiqä suqä iquaquinqä kñuä indqämbiyitani, Goti Iqueqä yoqe, haqeqä mamäupnä. ¹⁴ Itanga Goti Iqu, Iqueqä qeqä imänqä iuta hiñgi vqä iunji, he hävemnäqñqä etapqeqä näqñqä epiyitani, henyqä kuapänä äwinyätä, Iqu he äñguä emäkquätñqä diñqe, yatñqä vqäpnä. ¹⁵ Iqu nätmatqä äñguä iini, aanä hävemnäqñqä hiñgi qanyä änätapätñqä iinqe, ne a änä matäuqä yanä. Iinqe, Iquenji “äñguiqä” tquatunquänänji.

10

Poli iqu, iqueqä wäunjuinqätä, yoqä naqeqätä, ätkqeqä

¹ Korinä pmeqä iquenä, nyi Poli iqunä, suqä Kraisi Iqueqä du qänaknä itmä, nyaqä kukñuä etmqe, qätä äñguä änyiyäpu, äñguänä iwäsäupñqeqä yatñqä eyqä. Kraisi Iqu Iqueqä-kiuä äkittqänätä, ämaqeunji qe-qeiqi itquaminqe. Iinjä iqä qäyä etangi, ämaqä hñqua nyiñji, tiinjä änyinyuändätqänjuwi. “Poli iqu, nesä anä äpmeqänğanji, pemä miqä, kukñuä qeiqinyä tqueqä. Ä kiñämä äpmeqänğanji, kukñui yänänäqñqänä natqueqä.” ² Itangi nyi yatñqä eyätmä tiinjä etmqe. Nyi äquvepätmä hesä anä äpmamänğanji, kukñuä täqñqänänji etmñinqeqä manyinğanji, he äñguänä mimbu. Inäqe ämaqä nenyqe, “Iqua Goti Iqueqä suqeu qänaknä miqä, qua täutanjä iquauqä iunä,

iqä-quaiqä” ätätqäñuwä iquauñi, nyi kukñuä täqñqänäñi tumniqeqä, kñuä indqänätqänä. ³ Naqä-qakui, ne qua täu äpmeñquä iquneyi. Inäqeqe ne mäki, ämaqä qua täutanä iqua itqäñuwä-pani, miqä ma itqäñu. ⁴ Nätmatqä ne mäkänqä ämeñque, qua täutanä hmanji. Ii Goti Iqueqä mäkä-iqä yänänäqñqä-tänjä, neyaqä mäkä-huñqä iquauqä anä wäkiqä iu äktäutanä, äqiyäpnasqiyqänqä iiyi. ⁵ Itanğa ämaqe, quwqä kñuä indqänqeu kukñuä quanği äma äpeyäpu, huizi iqua, Goti Iquenyqä näqñqä mapñqä iunji, qñqanä äyqanğuwä iquauñi, mäñdi äkittqiyätqänu. Itanğa ämaqe uqä kñuä indqänqä quvqä di, guä äkiqiyetanä, iquauqä kñui, kiñänämä mäwiqä, Kraisi Iqu-tänjä qäqiqi äwitä Ique qänaki wivändqäpñqä imäkätqänu. ⁶ Ga hiunji he, Jisasi Iqueni hämänänä qänaknä vqanğpqqänğanji, huizi ii miqä iqanğuwä iquauñi, hanjä-iqä kima vatunque, ne tänğanji näwinyä imäknanä äpmeñu.

⁷ He nätmatqä ätimäutqätanği hinuä äqunäpiyä iunji, yäpänğisa ma, haqänğisanä anğua iwäsäutunque. Inji hesanä hñqu, “Kraisi Iqueqä ämaqä naqä-qakui, nyinänjqä” kñuä indqänätqeqe, iqu, nenyñqä-pqe tiñjä indqänätñqeqe. “Poli iquä, huiziquatänji, nyi Kraisi Iqueqä-qunä äpmeñqä-pani, eequne asänänä äpmeñunä.” ⁸ Naqä Iqu ne yoqä-tänjä hiatunquä inemäkkqeqe, ii he qui emäkqänqä ma, yätamäkkqä heyqñqä iiyi. I etanği, nyi neqä wäunüä itunquä täunqä aquvänä itmä, neqä yoqä haqeqä inä mamämqeqe, womba miqä ymä. ⁹ Inäqeqe he nyinyqä kñuä tiñjä

indqämbnqä diŋqe, manyinqä yasämänä iqi. “Iqu tuwanuä äqäyqe, ne zä nemäkätŋqä äqäyqiyä.” Oee. ¹⁰ Ämaqä hŋqua tii ätätqäŋuwi. “Poli iqueqä tuwanuä iuŋi, kukŋuä yänänäqŋqä, hanjä-iqä-tänä ätätä qäyqä-queqä. Inäqe iqu iqueqä-kiuä, nesä anä äpmeqänŋaŋi, hanuä äwitä, kukŋuä hiŋŋinqä enqä-pa tquänqiyä.” ¹¹ Ämaqä iinä ätätqäŋuwä iqua, nenyŋqä näqŋqä tii mapŋqäuä. Suqä ne hesä mäpmeqä eanänŋa, tuwanuä iutanä ämetquetquä ii, anä äpmenänŋaŋi, asiqu metquenä.

¹² Neqä-neuäŋi, ne ämaqä quwqä yoqä haqeu ämamänätqäŋuwä iquatä, anä mäqäqasäuqä itanä, “Neqä suqä imäkqe, asänänjiqä” matŋqä pa yanä. Iqua quwqä suqenqä iwäsäupiyänŋaŋi, naqä-qakuä iutanä miqä, quwqä kŋuä iutanä iwäsäuqä iquayi. Ämaqä suqä iinä imäkätqäŋuwä iqua, kŋuä äŋgui maeqä iquayi. ¹³ Inäqe ne neqä yoqä haqeqä ämamänätanänŋaŋi, ne wäunui, yäpaqänŋisaŋi miqä, wäunuä Goti Hanjuwä Iqu atäunuä ätäutä, änätapkqä ique imäkätunquä iunqänä iwäsäutanä, ämamänätqäŋu. Itanŋa Iqu ne wäunuä imäkätqutquatunquä änätapkqe, he Korinä pmeqä iquenä yäpä inŋisayi. ¹⁴ Ne-ganä Korinä pmeqä iquenä emetanä, Kraisi Iquenyqä kukŋuä äŋgui, äma äpkquetanŋi, ga ne he tänŋa ämeyätanänŋaŋi, neqä hiqŋqä Goti Iqu änätapkqä iuŋi ävausätanä, haqä nändi mäwqä itqäŋu. ¹⁵ Wäunuä ämaqä huiziquauqä imäkmitpqä iunqe, ne neqä

hiqñqä iuñi mämawqätäuqä itanä, yoqä haqeuñi mämamäunqä pa itunqwe. Heyaqä quuvqä heqiyqä di yänänäqñqä timäutqängañi, Goti Iqu wäunüä neqä änätapkqe, hiyaqä awä iqñi naqänänjä timäuquätñqe, kñuä yänänäqñqä ämeñu. ¹⁶ Itanğa iutañi, ne kukñuä äñguä tä, qua naqä hiyaqä tuwä inğisa äwiñuwä iunqä äma uwqänqwe, kñuä inä ämeñu. Ga ne iinjä imäkätanängañi, neqä yoqä haqeuñi, wäunui ämaqä huiziqua ae imäkkuwä iunqwe, mämamäunqä yanä. ¹⁷ Yoqä haqeqä mamäuqänqwe, Goti Hanjuwä Iqueqä bukä iuñi, tiinjä ätnä.

*“Ämaqä kiqä yoqe, haqeqä mamänätñqä äwiñgqä iqu, yoqe, Naqä Iqueqenä mamäuquätñqeqä.”**

¹⁸ Ii tiinjä etañgiyi. Ämaqä hñqu yätqä-yätqänä itä, iqueqä yoqe, haqeqä ämamänggqä iqu, ämaqä yoqä maeqä hiñginqä iquvi. Inji Naqä Iqunä, ämaqä hñqueqä yoqe haqeqä ämamäuqäqwe, naqä-qakuä yoqä-täñi, iquvi.

11

Poli iqueqä suqenqätä, quanğä-tqä iquauqä suqenqätä

¹ Nyi kukñuä äñgui matqä qämä-qämä inqä tmqä iqä-qae, hiñuinä ñqämbu. He iinji imäkpniqä? ² Goti Hanjuwä Iqu Iqueqä ämaqe, hñqueqä yäpä-iqi mäpmeqä, Iqueqä yäpä-iqinyä pmeqänqä äwinyänqä-panji, ga nyi-pqe henyqe asä iinji. Nyi he Kraisi

* **10:17** Järämai 9:24

Iquenyqä tuwakñä ae enyuekqe. Inji, he apäkä, qokätä hiqaqä anä mäwiqä ii enqä-panä etanppi, Iquenyänä muanätpnqä etma pmqänä. ³ Nyi kukñui iinä etätmänqani, ze tiininqä iqä. Qämakiq, iqueqä näqnqä quanqä huitañä-huitañä iutanji, Ipä iyyqä kñuä indqänqe, mñä-mñi äwikqä-pani, yamwiqä emeqanqa, heqä kñuä indqänqä ängui, gimända ämequatätä, itanqa Kraisi Iquenyqänä ikikinyänä äpmenwi, endumäqänqä dijqä ätqä. ⁴ Nyi zä änyinqe, tiinji hiñuä ae äqunqä iutanji. Ne Jisasi Iquenyqä kukñui, naqä-qakuä awä etätunqwe qäyä etanqä-qe, ämaqä hñqua emeqisäpu, hui-mända etätqänä. Itanqa Dñä Änguiqutä, kukñuä äñguä we-hunqetäni, he nesa ämetqänuwä-qe, iqua dñitä, kukñuä äñguä we-hunqetäni, aanä hui-mändaninqä etqanquwänqa, he “Iquauqä kukñui, naqä-qakuiqä” kñuä heyqanqi, iquaunji hiñuinä äqunätqänä. ⁵ Ämaqä iquaunji, he haqeu muämäuqanquwä-qe, nyaqä iwäsäuqä dñi, “Kraisi Iqueqä kukñuä awä tuäkiqänqä ändowatkqä naqä-qakuä yoqä-tänä-qua hmanji. Nyi iquauqä yäpä iqi mäpmeqä enänä” kñuä änyä. ⁶ Nyi kukñuä äwi-iqä matqä itmä-qe, nyaqä näqnqä di äwa miqä eä. Hi-unji eeqänänä iunji, ne nätmatqä eeqänänä imäkätanä iunji, neyaqä näqnqe ämetqueqänqä äyä imäkätunqwe.

⁷ Itanqa, nyi kukñuä ängui awä etätmänqani, “Mbqä dappiyä” maetqä iminqe. Inji nyi he naqä yoqä-tänä emäkmqä dijqä, nqä-

näuäñi mäñdi i äkittqänminqce. Nyi iinjä imäkminqenqce, he “Ii suqä quvqeqä” knui, sunqä indqänätqänä? ⁸ Nyi heyaqä awä iqi äpmamä, kukñuä awä etätqätanqa, Naqä Iqueqä yoqenqä aquväqñqä huizi iqua, nyi yätamakqä nyätñqce, mbqä ändnämäuminuwi, inji nyi quwä-meqänänjunä ämotauminqce. ⁹ Nyi hesä anä äpmaminqänqanji, mbqänqä äwa itmä, “yätamakqä nyipiyä” ätätmä, hanä-iqä metapqä iminqce. Nyi yätamakqä ämakqce, ii neyämaqä Masendoniya äväma, Korinä iu ätimäukuwä iquauta, nätmätqä äki-äkitanä nyi äwa iminqä isua, qäyunä ändapkuwi. Iutanji, nyi he maeqäkñqä imä, hanä-iqä metapqänqce, ñqä kñuä iqu a äqätqa äpätnqce, yqänä äqätänä. ¹⁰ Inji Kraisi Iqueqä kukñuä naqä-qakui nyitä witanqgetanji, nyi naqä-qakuänä tiinjä ätqä. “Ñqä suqä ämaqä du maeqäkñqä itñqenqä yoqä haqeu mamänqanqundqce, ämaqä qua naqä Äkaiya ique im-imä äpmakäwäunuwitanji, hñqu manqiminyqä yänä.” ¹¹ Nyi he maeqäkñqä injä iinjce, he kñuä tiinji maeyqä ma eä. “A, iqu nenyqä mäwinqä naqä-qakuänä itäqä iutanjqä.” Oee. Nyi henyqä aanä kuapänä änyinätñqä iinjce, Goti Hanjuwä Iqu näqñqä eä.

¹² Ga nyi he maeqäkñqä-pa itñqä iunji, yqänä iqämä. Ii tiinjä dunqeyi. Ämaqä hñqua, nesä asänänä epu, iquauqä yoqce haqeqä mamäumbñqä diñqce, ämaqeuqä hinuä iqinji, hänaqänqä qävqä itqänä. Iinjä timäuqänqce, nyi qñqanä äyätqänä. ¹³ Ämaqä iinjä iqua, naqä-qakuä kukñuä awä tuäkiqäpñqä ändowätqä

iqua hmanji. Quwqä-quwä imänäpu, Kraisi Iqu kuknuä awä tñqä ändowatqä-quanä epu, kuknuä quanji äma qanjäqñqä iquayi. ¹⁴ Qu iinjä iqanquwinqe, he yänuä miqä pa iqanqpu. Ii tiinjä ätimäuqi. Setänä, Goti Iqutä mäkä-hunqä iqu, iqueqä huiwä di huitanjä äkunmäknätä, ynaunjqä tä äyänätñqä iqua enqä-panjä timäutñqä imäknänä. ¹⁵ Setänä iqueä wänuä-wiyqä iinjä iqua, quwqä huiwi äkunmäknäpu, suqä jänänänjä iqueqä wänuä imäqä-quanä eqanqppqe, ii yänuä inqä hmanji. Kimanji, qänakndanji, iquauqä wänuä äänä imäkitpñqä iuta hanjä-iqä mapnuwi.

Poli ique, hanjä-iqä kuapänä äwimakqenqä

¹⁶ Inji nyi kuknuä ängui maetqä, qämä-qämä inqä kuknui hñqu, anji etmqe. He, “Iqu qämä-qämä itñqä iuta ätqiyä” knuä eyätñqe, manyinqanqä-qe, hiqä enqä dunä indqämbu. Mä nyi, ämaqä qämä-qämä inqä itqänuwä-pa, ñqä yoqe haqä-iqä wänqäpu inä mamänmqe, hinjuinä ñqämbu. ¹⁷ Nyi ñqä yoqe, haqeqä mamänqenqä kuknuä tä ätqe, ii Naqä Iqueqä äwinqä iuta hmanji. Qämä-qämä iqä iquauqä suqe ämetmä ätätqänjä. ¹⁸ Ämaqä kuapänänji, qu suqä qua täutanjä iunqe, quwqä yoqe haqeqä ämamänätqänuwä-qae, nyi ñqä yoqe, haqeqä inä mamänmqe.

¹⁹ He hiqä-hiuänqe, ‘Ne knuä iqä änguänänjä-tänuneyqä’ indqänätqänuwä-qae, ämaqä hñqu qämä-qämä iqä kuknuä etqanqä iinqe, aqvanä ipu, hinjuinä äqunätqänjä. ²⁰ Tiinjä-pqä inänji. Ämaqä hñqueqä wänuui hinji

wipnqä emäkqanqä, ä nätmatqä heyaqenä metauqanqä, ä he quwqä äwinqä dunä imäkpñqä emäkqanqä, ä ämaqä naqä enqä-panä imänqanqä, ä hiqä manju piya eqäyesqanqä, iqueqä äwinqä iuta qäyä emäkätñqä hiñuinä äqunätqäñuwä iquenji. ²¹ Ne hesä äpmaminquänqäñi, yänänäqñqä maequne, iquauqä suqä iinä imäkqänqä, asänä memäkqä iminquetäñi, “Nyi womba itqänänä” etmqäta? Oeyqä.

Ämaqä hñqu yänä äqänätä, iqueqä suqenqä awä tätñqä iqäqä, nyi-pqä zä miqä, nqenqä awä tmä. Nyi kukñuä iinji, ämaqä qämä-qämä ipiyä iqua ätätqäñuwä-manä iinä ätätminqä, ‘oänä’ etqä. ²² Hiqä knuä indqänqä qui imäkätqäñuwä iqua, Hipru iquatanä-quayqä, nyi-pqä inänji. Ä Israitqä iquayqä, nyi-pqä asä inänji. Qu Aprähämä iquesanä iutanä hueqä-himqä iquayqä, nyi-pqä inänji. ²³ Täñqäñi nyi ämaqä qämä-qämänqä hämänä epiyä iqua enqä-panä emä tmqä. Qu, “Krais iqueqä wäñuä-wiyqä-quneyqä” etäpiyänqäñi, naqä-qakuä etätqäñuwäta? Iqueqä wäñuä imäkqä naqä-qakui, ii nyinji. Nyi wäñuä iquenji, tnänänänä itmä, guä kuapänä äpmeqisätmä, itanqä a äñgiqätäpu, ptqä kiinä ämbäsätqäñuwä iutanä, qunji ämäwqätäñuä. Itanqä äpäkonmätmä itmi, kuapänä iqäsätñqä. ²⁴ Israitqä iqua ikkuwitänji, aanä kuapänä, 39* inä täua ändowikuwi. Qu nyi ptqä iinji, hipa hñqinji

* **11:24** Kukñuä-suqä 25:3 iunji, “ämaqe täua ätäväpiyänqäñi, 40 mämäwqätäñuwä pambiyä” ätäñä.

eeqä iinjä ämbäsäqäsminjuwi. ²⁵ Hiunji hñquaqu-hñquenä inğa-inğanı, Romätanjä hñqua, iquauqä-iquauqänğa, jävqetä ptqä ämbäkkuwi.† Hiunji hñquenı, nyi hikinä nnämbäsquänä ikqe.‡ Hiunji hñquaqu-hñquenı, nyi yimba ikäminqänğanı, yimba iqua qui inğa-inğa imäknäqıskuwi. Iutanjä hñquenı, nyi hiunji hñque, heatqä hñque, eqä-pnjä iu äpmakqe. ²⁶ Anjä kiinjä imnjä iunqä qanjä ikitmänğanı, eqä huakä änma uwqänä itä, itanğa quwä-meqä iqua, pizqä bäsqänä ikäminqe. Itanğa nyämaqä Israitqä iquatä, ä huizi iquatä, pizqä bäsqänä iminjuwi. Anjä-himqä naqä iutä, anjä avqñqä iutä, itanğa eqä-pnjä iutäni, äpäkonmätmä iminqe. Itanğa, “quuvqä eqiyätqänunä” quanğä ätätqänuwä iquauä hipa iutanı, qui imäkñqänä iminqe. ²⁷ Hea kuapänänğanı, nyi wäunjuä huitanjä-huitanı, dnjä huqä imitmqe, hiaqäqä mäwiqä iminqe. Hea kuapänänğanı, buayänqä dä änyätä, eqänqä quväkä yäkänjä änyiyätäqä-qe, nyi isua manqä iminqe. Hiunji kuapänänğanı, qäkämänqä äwa itmä, iiqä ändminqe. ²⁸ Itanğa hanjä-iqä ii qäyä ämetmä-qe, hiunji ique-iquenı, nyi ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenqä aquvä äqänätqänuwä eeqänänjä iunı, äänä mimqändiyä-tmä, äwäwa itmä itñqe. ²⁹ Inı ämaqä hñqu, iqueqä yänänäqñqe hma etä hanjuä äwiqe, nyi iquenqä huäqä nunğanı, hanjuä inä wämä. Itanğa hñqu nätmatqä hmbu

† **11:25** Wäunjuinqä 16:22. Hiunji hñquaqu-hñquesanjä hñqu, Poli iqu Pilipai iu äpmaminqänğanı. ‡ **11:25** Wäunjuinqä 14:19

iwimäkqanqeta, suqä quvqä imäkqanqani, nyi äwqä tä hänaqä jänä.

³⁰ He kuknuä qäte, ämaqä quwqä yoqe haqeqä ämatnämänäpu tqä iquaunä wiyqänqä enyätñqe, ini nätmatqä nyi yänänäqñqä maeqä emqä ämetqueqä iunqänä, ñqä yoqe haqeqä matnämänmä. ³¹ Goti Hanjuwä Iqu, neqä Naqä Jisasi Iqueqä Goti Iqu eä, Kaniqu inä eä, yoqä haqeuni, hea ique-ique momuäqñqä Iquvi. Itanqa nyi nyaqä kuknuä iini, quanqi matqä iqänqe, Iqu näqñqä eä. ³² Nyi anä-himqä Dämaskasi du pmetanqani, § anä-himqeutanä gapmanqä, ämiqä naqä Arestasi iqueä yäpä iqi äpmeqä iqu, ämaqä mäkä-iqä hñquau, nyi a äñgiqätñqänä, anä-himqä naqä iqueuä täknä hävqä eeqänänä iu ätqäteqäukqe. ³³ Nyi iqueqä hipa iuta qupäwunmqe, ämaqe, hiqokä-qa iu äkiqumuatenjiyäpu, anä huä iutani, täknä yäpaqä mäñgisa guä äñqäyämawatqanquwänqa, zä ätawunmä äwekqe.

12

Poli iqu qäukuä yätunqä ekqenqä

¹ Suqä yoqä haqeqä matnämänqe, ii yätamäqä miqä etanqä-qe, he kuknuä iunä äwiyätqänuwitani, nyi ñqä yoqe haqeqäni, äpakä ämatnämänqmä. Tanqani nyi kukñui, wätqä enqä-manä äqunätminqätä, nätmatqä zä äwiñqä iinqä, Goti Iquesa näqñqä ämaqä iinqätä tmqe. ² Nyi ämaqä Jisasi Iqutä

§ 11:32 Wäuninqä 9:23-25

ämuänñäñqä hñquenyqä näqñqä enä.*
 Quväukuä 14 ae äpäwqanğa, Goti Iqu ique,
 qua täuta qäukuä hñquaqunä iquaquvqä
 tuwä yänğisanä iquenyqä ämäkäqiyäma
 ekqe. Iqu huiwä qäsä ekqätiyä, ä quuvqenä
 ekqätiyä-qe, nyi maqñqä enä. Näqñqe, Goti
 Hanjuwä Iqunä eä. ³⁻⁴ Nyi anğumä tiñjä ätqä.
 “Iqu huiwä qäsä ekqätiyä, ä quuvqe-qunä
 ekqätiyä? Nyi maqñqe, Goti Iqunä näqñqä
 eä.” Iqu yänji äpmeqe, kukñui ämaqä änä
 matqä ipu, pmua äwiñqä ii, tqanğä äwikqe.
⁵ Nyi ämaqä iqueqä yoqe haqeqä momuämä.
 Inäqe ñqä yoqe, haqeqänji mämatnämänğä
 ymä. Nätmatqä nyi yänänäqñqä maequnä
 eämä, ämotqueqä diñqänä imäkmä. ⁶ Inji nyi
 ñqä yoqenğä iñjä iqä-qunä etanğundqe, nyi
 qämä-qämäñji miqä, kukñui naqä-qakuänä
 tqä-qunä emä. Inji ämaqe, ñqä yoqe haqeu
 hiñgi mandnämäuqä diñqe manyiñqä itñqe.
 Qu nyaqä suqä imäkätñqeutä, itanğa kukñuä
 nyi awä ätätñqä iutänji, kiqä quatä-tänä äyä
 etanği hiñuä äqumbiyi, itanji nyaqä yoqenqe,
 inji inğa imäkkä eä. Inqe nyi ñqä yoqe, haqeu
 mämamänğä imä.

Goti Iqueqä yänänäqñqenğä

⁷ Nqä-näuänji, Goti Hanjuwä Iqu nätmatqä
 aanä anğuanänjä zä wiqe, kuapanä
 ämändqueqanğqeta imänğä diñqe, Iqu
 mäwiñqä itqäuä. Iqu nyi iñji miqä imñqe,
 ñqä huiwä täunji, täñjä qäyä änunätñqä

* **12:2** Näqñqä-tänä iqua, Poli iqu kiqä-kiuänğä ätkqä-qe,
 mändi äkittqiyenğqenğä ätqä.

hinuinä äñqänqce. Hanjä-iqä i ämetnqce, ii Setänä iqueqä wäunüä-wiyqä hnqu, nyi quvqä nyimäkätñqä inqeyi. ⁸ Naqä Iqu nätmatqä nyaqä huiwä tämä änunänqce, huätä nyiyamäutñqce, nyi yatñqä hnquaqui-hñque äwikqce. ⁹ Iqueqä kimañi, tii ändkqce. “Nyaqä yänänäqñqce, ämaqä yänä-maqñqä, hanüä iinjä wiqanquwä iquau äwimetäqänqani, wäunui ätnänä iqi imäkänä. Iutañi, Nyaqä qeqä imänqeta hñgi vqce, aañä qäyunänä-tänä enä.” Inji nqä woyqä miqä, hanüä ii äwitñqä diñqce, nyi yeeqä itmä, awä tqämä. Ii Kraisi Iqueqä yänänäqñqce, nyitä pmetätñqä diñqeyi. ¹⁰ Injä etanji, nyi Kraisi Iqueä wäunuitañi, nyaqä yänänäqñqce aañqä etäqä-qe, ämaqä hui quvqä indqueqanquwä-qe, hanä-iqä huitañä-huitañä ämetmä-qe, itanğa ämaqä hui yuuwä gitäuqanquwä-qe, nyi yeeqänä itmä äpmenä. Ii nyi näqñqä tiinjä emä iutanji. “Nyi hanüä äwitmñqani, Goti Iquesa yänänäqñqä naqänänä-tänunä pmetmqänä.”

Poli iqu quuvqä heqiyqä iquau yätamäkqä vqenqä äwinymñqenqä

¹¹ Inji nyi qämä-qämä inqä kukñuä ii ätqce, ii he inyimäkqanquwä iuta ätqä. He nyinyqce, ämaqe awä äñguä tqüä etanqqä qäyunä-qe, inji mimäkqanquwä iuta nqä-näuä awä ätqä. Nqä-näuäñi, nyi naqä-qakuä tiinjä etqä. “Nyi ämaqä hñginqä iqunjqä. Injäqce ämaqe, he iquauñqä ‘Ämaqä kukñuä awä tuäkiqäpñqä dowatqä naqä-qakuä iquaiqä’ kñuä indqänänquwä iqua, nyi mämanqutäuqä injäuä.” ¹² Inji nyi, Jisasi Iqu

kuknuä awä tuäkiqämqä änändowatkqenqä, he ämetquamqe, heyaqä awä iqini, nyi nätmatqä ämaqä änä mimäkqetä, ktqä yäunuä iqetä, ktqä wäunuä yänänäqñqä imäkätmitani, enyqä miqä äyä imäkminqe. ¹³ Inğanj nyi suqe, ämaqä Jisasi Iquenqä aquvä äqäñgäwätqäñuwä huizi iquau ämotquaminqä-pa, he asä iinjä äyä ämetquaminqe. Inäqe, nyi hanjä-iqä metapqä imqä diñqe, “He nyaqä huiwi äminyipiä” ätätmi, yatñqä maeyqä iminqe. Itangi he, “Iqu suqä iinj, quvqä inetquaminqeqä” kñuä eyquti, äwqä-hanjä, ñqä suqä quvqeta ämetqäñuwi, huätä manmäupu!

¹⁴ Täñğanj nyi tquaqi ae emakqä iunj, tquenj emamqä näwinyä äpmenä. Nyi äpmqäñğanj, añgumäñj, hanjä-iqä metapqä imniqe. Nyaqä änyinqe, heyaqä nätmatqä ämetaumqä ma, he Kraisi Iquenyqätä, nyinyqätä, quuvqä eqäpñqä inqeyi. Suqä tiinjinqe he näqñqe. Ymeqe, kunaqä-kunuñuau yätamäkqä wipñqe, ymisanjä nätmatqä isuanqä qävqä ikipu, aquvä mämaqiyqä ipnä. Suqä iinj, kunaqä-kunuñuanä, ymeqä-quau yätamäkqä wipñqä, imäkqäpnä. ¹⁵ Nyi he äñguä äpmaka wätpñqe, yeeqänä itmä, nätmatqä eeqäpnäñj etapätmä, itanga ñqä-näuäñj etapnmä. Nyi henyqe kiinjä änyinqe, yändi päyätqätanqgetani, ga he nyinyqä enqe, mäñgi sunqä päwiqi? ¹⁶ Inäqe hñquenä, nyaqä suqenqä tiinjä ätätqäñuwenji. “Ii qäyunjqä. Iqu neyaqä nätmatqä isua, ätnäñäqini mämeqä itñqeqä. Iqu quanqä änatätä, yamwiqä äneyätä, qämä-qämä inemäkätä, neyaqä nätmatqe,

ämänätautŋqeä.” ¹⁷ Änäänqäwä? Nyi ämaqä henyqä ändowatkqä iquautani, hŋque, “Si iquauni quangä yamwiqä ävätnä, nätmatqä ämändauwa biyä” ätukqätanä? Oee. Nyi iinŋi mimäkqä iqunŋi. ¹⁸ Ämaqä iutani, nyi kukŋui Talusi iquenyä vqangä, iqu i emakqe. Iqutä qanä anä ikäyinqe, nyi neqä neyāmaqä hŋqutä äyā ändowatkqe. Inŋani Talusi iqu quangä yamwiqä eyätä, heyaqä nätmatqä hui, quwä ämetaukqäta? Ä iqutä, nyitä, ye kŋuitä, suqetani, naqä-hŋqunä mindqänqä iqueätanä? Oee, ye asänä etqueque. ¹⁹ Ne hiqä-hiuä yätamakqä heyatunquä diŋqe, Kraisi Iqutä naqä-qakuä ämuännanä, nätmatqä eeqänani, Goti Iqueä hiŋuä iqisa imäkätqanŋu. Inäqe, he neyaqä kukŋuä tuwanuä täu äqänänqe, a ätäupiŋi, “Iqua quvqe qäyā imäkäpu, neyaqä hiŋuä iqinŋi, quwqä-quwä yätamakqä iinŋqä kukŋuä isua änatätqänäuä” kŋuä indqänätqänuwäti? Nqä nyāmaqä kiinŋä änyinätŋqä iquenä, iinŋi hmanŋi. Ne kukŋuä eeqänänä ii etätunque, ii he yätamakqä eyätanä, yänänäqŋqä emäkatunquä iunqe.

²⁰ Ii tiinŋä etaŋgiŋi. “Nyi qunqä äumqe, qu suqä nyi manyinŋqä eänqä iu itqätanŋä qun-mniqätiyä?” ä, “He, nyi suqä, he maenqä eänqä iu itqätanŋä ŋqämbnuwätiyä?” kŋuä indqänätmä, äwäwa itqänä. Heyaqä awä iqinŋi, suqä kukŋuä mäkä äqäyänäpu, hŋqueqä äpmeqä iunŋqä äwqä quvqä änyäpu, äwqä tnänŋä maqänä imäknäpu, huiziu mändi äkittqiyäpu, yänä-yänä ipu, ämaqä huiziunqä tuwänŋi

kuknuä ätäpu, itanga wäunui, knuä huitanä-huitanä iuta qui imäkcänqce, äwäwa itqänä. ²¹ Nyi henyqä angi äquvepmqänğanı, nqä Goti Iqu, hiyaqä hinuä iqini womba iqänqä iny-imäkcänqä-pqä dinqce, äwäwa itqänä. Ämaqä hesanä hñqua, suqä kiyä mätqä itä, suqä qokä-apäkä hiaqäqä hinqi wäyäkiketä, itanga suqä yññä-hiveqä iqua imäkcä-pa qänğanä iminuwä iunqä, knuä makunmäknqä yqänä itqätanqä qunmqe, iuta womba ämetmä, knuä qämniqenqä etqä.

13

Hiqä-hiuäñi, qävqä inyäpu, yamwiqä inqpnqce

¹ Täñğanı nyi emamqce, hñquaqu ae äquvepkqce, huiziqu emamqä iqä.

*“Hanä-iqenqä, ämaqä hñquaqu, ä hñquaqui-hñquenäqua, kuknuä asänänä dinä tqanqpcce, he qätä iunä äwiyäpu iwäsäuqäpnä.”**

² Nyi he anqu emetmä anä äpmaminquänqa, kuknuä yänänäqñqä etkqä-pa, täñğanı qäqici mäpmeqä, kinä-nämä äpmamä etanqi, ämaqä suqä quvqä qänqatqä imäkmınuwä iquautä, huizi eeqänänä iquendä, anqumä tiññä etmqce. “Nyi henyqä anqumä äquvepmqänğanı, ämaqä suqä quvqä imäkmitpqä iquenä, hinuinä maeqñqä itmä, hämä-hämä emäkmiñqä eä.”

³ Inı he nyinyqce, “Kraisi Iqu kuknui, Poli iquesanä ätätñqäta, ä matqä itñqätanä?” ätnäpu,

* **13:1** Kuknuä-suqä 19:15

näqñqä mapñqä enyätqäüä. Iutanji nyi hämä-hämä emäkmniqe. Ga he näqñqä tii mapnä. Kraisi Iqu heyaqä awä iqñji, hanuä mäwiqä itä, yänänäqñqä tqäüänä. ⁴ Naqä-qakui, Iqu woyqä miqä, hanuä-qu eqanğa, zä-huätati äuekuwä-qe, Goti Hanjuwä Iqueqä yänänäqñqetani, hänä yqänä äpme. Itanğa ne Iqutä ämuänñanä, Iqu hanuä äwäkqä-pa, ne-pqe asänä äwiñquä-qe, Goti Iqueqä yänänäqñqetani, ne hiyaqä awä iqisa, Iqutä hänä anä äpmenitani, yänänäqñqä iinä iquenji ätimäutñqä imäkqanğuatqe, hinuä qumbnä.

⁵ Hiqä-hiuäñi, “Ne quuvqä qäyu eqiyänuatiyä” tpu, hiqä kñuä indqänqeutä, suqeutäñi, qävqä inyäpu, yamwiqä ingpñqe. Henji, Jisasi Kraisi Iqu, heyaqä yäpä ingisa äpmeñqenqe, he maqñqätanä? Iqu heyaqä yäpä ingisa mäpmeqä itanğutqe, ii he quuvqä qäyunä mae-qiyqä iutanji. ⁶ Itanği nyi henyqe, kñuä tiinñqä yänänäqñqä änyiyqi. He, ne yamwiqä iuta quanğa mäpäknqä, Kraisi Iqu kukñui nesani etätñqä qumbunqäüä.

⁷ Inji tänğanji, he suqä quvqä mimäkqä iqäpñqe, Goti Iqu yätamäkqä heyquätñqä yatñqä ävätqänju. Ne ii imäkätunque, ii he nenyqe, “Iqua yamwiqä iunji ämäwqätäuwuwiqä” kñuä indqämbñqä hmanji. Hesanjä hñqua nenyqe, “Iqua Naqä Iqueqä wäunüä imäkqä quanğa-quayqä” qäyä indqänğanguwä-qe, he suqä jänänäñinä imäkqäpñqä änenyätqäüä. ⁸ Qu nenyqä kukñuä quvqä tqanğuwñqä äwäwa miqe itunque, ii ne, kukñuä naqä-qakuä iquenji,

mändi makittqiyqä iquatunqä iutayi. Kukñuä naqä-qakuä iqueni, yänänäqñqenä imäkquanä. ⁹ Ne woyqä mämetqueqä, hanuä witañgua, he yänänäqñqä tqäuqanppqenqe, ne aquvänä itqäñu. Itanğa he Goti Iqueqä qokä-apäkä aanä qäyunänä anđi timäupñqä diñqe, ne Goti Hanjuwä Iqueni, yatñqä ävätqäñu. ¹⁰ Nyi kinä-tämä yqänä äpmamä, henyqä tuwanuä tä äqiyqe, ii nyi henyqä anđi äpmqänđani, “Heqä suqä jänä imäkmbiyä” etätmä, kukñuä täqñqä etqñqe, manyiñđanđiyi. Naqä Iqu nyi indmetä, wäñuä imäkqänqä yänänäqñqä ändapqqe, nyi he qui emäkmqä ändapqä ma, yänänäqñqä emäkqämqä ändapqä eä.

Poli iqueqä kukñuä yeeqä inqä ätnämäukqenqä

¹¹ Nyämaqä iquenñqä kukñui, hitunui iqi tii etqä. He aquvänänä ipu, Goti Iqueqä qokä-apäkä aanä qäyunänä anđi ätimäupu, nyaqä kukñuä iutanı yänänäqñqä imäknäpu, hiqä kñuä indqänqe, heuänqä manyuäktäuqä ipu, äwqä hanuä inqä pmeqänqe. Itanğa Goti, ämaqeunqä äwinyätä äwqä hanuä inqä vqä Iqu, hesä anä äpmetätñqe.

¹² He äminäpiyänđani, quuvqä heqiyqä iquneqä suqä iunı, quneqä inđpñqe. ¹³ Goti Iqueqä qokä-apäkä eeqänäñi, “Yäa ñquauä! Ne henyqä hui mimäuqä inunä” etqä.

¹⁴ Naqä Jisasi Kraisi Iqu, Iqueqä qeqä imänqeta hiñgi ävätñqä iunı etapätä, Goti Hanjuwä Iqu Iqueqä henyqä wiñqe hesä äpmaatetä, itanğa Goti Iqueqä Dñä Äñguänänä

Iqu äwqä naqä-hŋqunä imbu pmetpŋqä
emäkquä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 5 May 2021

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac